

Forskning och utvärdering inom Kriminalvården

MISSKÖTSAMHET I ANSTALT

- skillnader mellan kvinnor och män

**KRIM:
VÅRD**

VI BRYTER DEN ONDA CIRKELN

Kriminalvården

Omslag: Kriminalvården, 2019
Tryckning: Kriminalvården Digitaltryck 2019

Beställningsnummer: 7324
ISBN: 978-91-86903-96-1
Projektnummer: 2016-297

Kriminalvården
601 80 Norrköping
Tel: 077-228 08 00
E-post: hk@kriminalvarden.se
Hemsida: www.kriminalvarden.se

Förord

Sedan 2014 har Kriminalvården bedrivit ett utvecklingsarbete med jämställdhetsintegrering som syftar till att myndighetens verksamhet ska bidra till de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsaspekter ska aktivt belysas i forskning och utvärderingar inom Kriminalvården, vilket framgår av myndighetens riktlinjer för forskning och utvärdering (2019:1) samt av myndighetens strategi för en jämställd kriminalvård (2019:2605).

Genus och jämställdhet är dessutom ett särskilt prioriterat fokusområde i Kriminalvårdens Forsknings- och utvärderingsstrategi under perioden 2016-2020. En del i detta arbete är att ta fram kunskap som kan öka medvetenheten om hur könsstereotypa normer kan inverka i mötet med klienterna.

Den här studien är ett bidrag till att utveckla kunskap om myndighetens klienter bemöts på ett jämställt sätt. Syftet med studien var att undersöka om det finns några systematiska skillnader utifrån kön vid rapporteringen och hanteringen av misstänkt misskötsamhet i anstalt. Med ökad kunskap om detta är förhoppningen att fördomar om kön inte reproduceras och befästs och att medarbetare får bättre förutsättningar för att upptäcka och förhindra såväl medveten som omedveten diskriminering.

Det huvudsakliga analysarbetet och författandet av rapporten har gjorts av Mikael Svensk, utredare vid enheten för Forsknings- och utvärderingsenheten. Ett stort tack riktas till Jenny Yourstone, tidigare forskningsledare, som varit initiativtagare och inledningsvis projektledare för studien.

Jenny Kärrholm
Chef för Forsknings- och utvärderingsenheten

Innehåll

Sammanfattning	3
Summary	4
Introduktion	5
Syfte och frågeställningar	6
Definition av misskötsamhet i anstalt.....	6
Utredning av misstänkt misskötsamhet	7
Konsekvenser vid misskötsamhet	7
Tidigare forskning om misskötsamhet	8
Tidigare forskning om könsstereotyper	11
Metod.....	13
Urval.....	13
Register.....	14
Variabler.....	14
Prediktions- och utfallsvariabel	14
Förväxlingsfaktorer	14
Statistiska analyser.....	15
Steg 1.....	15
Steg 2.....	16
Steg 3.....	16
Resultat.....	17
Steg 1.....	17
Steg 2.....	19
Steg 3.....	22
Diskussion	27
Kriminalvårdsrelevans	29
Framtida forskning.....	30
Studiens styrkor och svagheter	30
Referenser	33
Bilagor.....	39
Bilaga 1. Variabler och kodning	39
Bilaga 2. Korrelationer mellan prediktionsvariabeln och förväxlingsfaktorerna	40
Bilaga 3. Regressionsmodeller och förväxlingsfaktorer	41
Bilaga 4. Misskötsamhetstyper	42
Bilaga 5. Regressionsmodeller utan signifikanta prediktionsvariabler	43
Bilaga 6. Förteckning över vad inkluderades inom respektive tema	45

Sammanfattning

I Kriminalvårdens handlingsplan för jämställdhetsintegrering som fastställdes av generaldirektören 2019 framgår att de som verkställer straff ska bemötas på ett jämställt sätt. Utifrån detta genomfördes denna studie med syfte att undersöka om det fanns några systematiska skillnader utifrån kön i rapporteringen och hanteringen av misskötsamhet i anstalt. Frågeställningarna var om det finns några systematiska könsskillnader vad gäller: a) rapporterad misskötsamhet och b) beslutens innebörd vid styrkt misskötsamhet?

Registeruppgifter om all rapporterad misskötsamhet hos alla klienter på anstalt under 2014 och 2015 hämtades från Kriminalvårdsregistret (KVR). Dessa analyserades för att beskriva förekomsten av misskötsamhet i anstalt, fördelningen av de olika misskötsamhetstyperna inom respektive kön samt skillnader mellan könen. Utifrån samma registeruppgifter gjordes i nästa steg ett slumpmässigt urval av rapporter som upprättats i anstalter med säkerhetsklass 2; 300 gällande intagna kvinnor och 300 gällande intagna män. För att kontrollera för eventuella skensamband inkluderades även andra variabler, som tidigare forskning visat har inverkan på misskötsamhet i anstalt, däribland psykisk ohälsa och missbruk.

Under 2014-2015 var det totalt 1 224 kvinnor och 17 543 män som avtjänade fängelsestraff i någon av Kriminalvårdens anstalter. Resultaten visar att 35 % av de intagna kvinnorna och 46 % av de intagna männen rapporterades för misskötsamhet under samma period. Av dessa fick 31 % av kvinnorna och 47 % av männen ett beslut om åtgärd till följd av misskötsamheten. Jämfört med kvinnorna rapporterades männen i större utsträckning för *innehav av otillåtet föremål* och *våld eller hot mot medintagen*; kvinnorna rapporterades för *olämpligt uppträdande* i större utsträckning än männen. Resultaten visar även att de män som rapporteras för *innehav av otillåtet föremål* eller *olämpligt uppträdande* löper högre risk för ett beslut om åtgärd jämfört med kvinnorna, som rapporterats för samma typ av misskötsamhet. I de fall männen rapporterats för *våld eller hot mot medintagen* löper de emellertid en lägre risk för beslut om åtgärd jämfört med kvinnorna.

När innehållet i urvalet av de upprättade misskötsamhetsrapporterna analyserades framkom att det vanligaste *otillåtna föremål* de intagna kvinnorna rapporterats för att ha haft var olika former av läkemedel; bland intagna män var det vanligast med tobak och rökstillbehör. När kvinnorna rapporterats för *olämpligt uppträdande* var en av de vanligaste beskrivningarna att de varit högljudda medan detta var en av de ovanligaste beskrivningarna beträffande männen, som istället vanligtvis beskrivits som att de haft ett otrevligt beteende. I de fall kvinnor rapporterats för *våld eller hot mot en medintagen* hade de oftast utövat lindrigt eller allvarligt våld som bevitnats av andra. Männen rapporter innehöll i majoriteten av fallen beskrivningar av hot som florerade på avdelningen eller obeitnat våld mot en annan intagen. Analyserna pekar även på att besluten, åtminstone i vissa fall, skiljer sig åt trots att kvinnorna och männen olovligen haft samma typ av föremål, uppträtt olämpligt på samma sätt eller utövat liknande sorters våld eller hot mot andra intagna.

Sammanfattningsvis visar studien att kvinnor och män rapporteras för misskötsamhet i olika stor omfattning och att det även finns skillnader när det gäller sättet de missköter sig på. En tänkbar förklaring till detta skulle kunna vara att kvinnors och mäns beteenden möjligen tolkas olika. Slutligen visar resultaten att intagna kvinnor och män i vissa fall får olika beslut till följd av misskötsamheten; detta trots att händelserna av rapporteringen att döma förefaller vara likartade. Resultaten visar på vikten av att medvetandegöra eventuella könsstereotypa föreställningar för att på så sätt minimera risken för att kvinnor och män bemöts och behandlas olika.

Summary

The Swedish Prison and Probation Service's (SPPS) action plan for gender equality that was published 2019 states that those who serve a sentence should be treated equally. This study was conducted with the purpose of investigating whether there were any systematic differences based on sex in the reporting and management of inmates' misconduct in prison. The research questions were whether there are any systematic sex differences regarding: a) reported misconduct and b) decisions resulting from misconduct?

Registry data on all reported misconduct in 2014 and 2015 were retrieved from the SPPS client database (KVR). Data were analyzed to describe the occurrence of misconduct, the distribution of different types of misconduct within each sex as well as sex differences. Based on the registry entries, in the next step, a random sample of reports made in prisons with security class 2 was made; 300 regarding female inmates and 300 regarding male inmates. In the analysis the inmates' sex was selected as prediction variable and whether the misconduct resulted in decisions of disciplinary sanctions or not was selected as the outcome variable. Based on previous research regarding gender stereotypes and prison misconduct, a number of potential confounders, such as mental illness and addiction, were included in the analysis.

A total of 1 224 women and 17 543 men served prison sentences in Swedish prisons during 2014-2015; 35 % of the women and 46 % of the men were reported for misconduct. For 31 % of the reported women and for 47 % of the reported men the misconduct led to decisions of disciplinary sanctions.

Possession of an illicit item and *violence or threats against other inmates* constituted a greater proportion of men's misconduct compared to the women's misconduct; *inappropriate behavior* constituted a greater proportion of women's compared to the men's misconduct. The analysis shows that men reported for *possession of an illicit item* or *inappropriate behavior* run a higher risk of disciplinary sanctions compared to the women. However, when men are reported for *violence or threats against other inmates*, they run a lower risk of disciplinary sanctions compared to women.

Content analyses show that the most common *illicit items* women had were different kinds of medicine. For men the most common items were tobacco and smoking accessories. When women were reported for *inappropriate behavior*, one of the most common reasons was that they had raised their voices while this description was uncommon in the reports regarding men. In cases where women were reported for *violence or threats against other inmates*, the reports most often described minor or serious violence that had been witnessed by others. In the majority of cases, reports of male inmates described threats that flourished in the prison block or unwitnessed violence toward other inmates. The results also show differences between the sexes regarding the consequences of these three types of misconduct. In some cases, the decisions for men and women differed despite being reported for the same type of illicit item, behaving in the same way, making similar threats or perpetrating the same type of violence against other inmates.

In conclusion, the study shows that women and men are reported for misconduct to a different extent and that there are differences regarding the types of misconduct they are reported for. Furthermore, the results indicate that the behavior of women and men may be interpreted differently, resulting in different types of misconduct. Finally, in some cases, women and men receive different decisions due to the misconduct despite similarities in the descriptions of the reported behavior. The results presented show the importance of raising awareness of possible gender stereotyped interpretations in order to minimize the risk that women and men are treated differently. The report therefore contributes to the Prison and Probation Service's continued efforts to develop into an even more gender equal authority.

Introduktion

Kriminalvården har sedan 2014 i uppdrag att bedriva ett utvecklingsarbete för jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen.¹ Av den handlingsplan för jämställdhetsintegrering som fastställdes av generaldirektören 2019 framgår att a) Kriminalvårdens klienter ska bemötas på ett jämställt sätt samt att b) Kriminalvårdens klienter ska få individanpassade och likvärdiga insatser för att återfall i brott ska förebyggas.

Detta innebär att myndigheten ska säkerställa att både kvinnors och mäns behov och intressen tillvaratas och beaktas i verksamheten. Att avtjäna ett straff inom Kriminalvården ska kännetecknas av samma värden oavsett klientens kön, en rättssäker och human verkställighet och förebyggande av återfall utifrån individens förutsättningar.

Då en intagen i någon av Kriminalvårdens anstalter rapporteras för misskötsamhet kan detta komma att påverka resten av verkställigheten; i synnerhet i de fall misskötsamheten styrkts och beslut om åtgärd fattas. För att garantera en rättssäker verkställighet är det centralt att alla beslut vid misskötsamhet används på ett likriktat sätt inom hela Kriminalvården. Tidigare forskning har dock visat att kön många gånger har betydelse för bedömningar trots att det kan utgöra en diskrimineringsgrund (Yourstone, 2008; Yourstone, Fazel, Lindholm & Grann, 2009; Yourstone, Alberth & Gustafsson Sendén, 2015).

Att kön kan ha inverkan på bedömningar och beslutsfattande beror på att vi människor tenderar att förknippa vissa beteenden och egenskaper med att vara kvinna respektive man (Karlsson, 2003). Att vara kvinna förknippas till exempel ofta med att vara varm, känslig och relationsorienterad medan män tillskrivs egenskaper som att vara arbetsam, påstridig och aggressiv (Eagly & Mladinic, 1994). Vi skapar således en syn på människor utifrån kön, det vill säga hur män respektive kvinnor ”ska vara” (Lander, 2003). Ett område där kön påvisats ha inverkan är under rättsprocessen; till exempel vid beslut om åtal (Saulters-Tubbs, 1993), under personutredningar (Yourstone, Alberth & Gustafsson Sendén, 2015) och rättspsykiatriska utredningar (Yourstone, Fazel, Lindholm & Grann, 2009), vid domslut (Yourstone, 2008) och beslut om straffpåföljd (Doerner & Demuth, 2009) samt i de fall kvinnor begått traditionellt sett maskulina brott (Spohn & Beichner, 2000; Thompson, Merrifield & Chinnery, 2011). Att kön även kan ha inverkan efter rättsprocessen har bland annat påvisats av tidigare internationell forskning om misskötsamhet i anstalt som funnit könsskillnader både när det gäller andel och typ av misskötsamhet (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Celinska & Sung, 2014; Harer & Langan, 2001; Langan & Pelissier, 2001).

¹ Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop.2005/06:155). Följande delmål anger riktningen för regeringens jämställdhetspolitik:

- a) En jämn fördelning av makt och inflytande: Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- b) Ekonomisk jämställdhet: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- c) Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet: Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemanarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- d) Mäns våld mot kvinnor ska upphöra: Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Utöver detta framkommer av intervjuer som gjorts med anstaltspersonal att de intervjuade uppfattade att män och kvinnor bidrar med olika egenskaper på arbetsplatsen (Bruhn, 2013; Trammell et al., 2014). Sammantaget ger tidigare forskning en bild av hur vi människor påverkas av kön och hur detta kan ha inverkan vid bedömningar och de beslut som fattas. Utifrån att det i dagsläget saknas kunskap om huruvida kön har inverkan vid rapporteringen och hanteringen av misstänkt misskötsamhet i Kriminalvårdens anstalter är det av stor vikt att undersöka detta. Genom att identifiera, medvetandegöra och hantera eventuell inverkan av kön kan Kriminalvården fortsätta utvecklas i arbetet med att vara en rättssäker och jämställd myndighet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka om det finns några systematiska skillnader utifrån kön i rapporteringen och hanteringen av misstänkt misskötsamhet i anstalt.

Följande frågeställningar undersöks: Finns det några systematiska könsskillnader vad gäller a) rapporterad misstänkt misskötsamhet b) beslutsinnebörd vid misskötsamhet?

Definition av misskötsamhet i anstalt

Misskötsamhet i anstalt definieras som att en intagen ”bryter mot de föreskrifter och regler som gäller för verkställigheten” och att ”med föreskrifter som gäller för verkställigheten avses all normgivning som en intagen har att rätta sig efter, dvs. såväl lagar och förordningar som Kriminalvårdens föreskrifter” (Kriminalvården, 2010:610). Denna definition är i linje med vad som internationellt avses med misskötsamhet i anstalt; att en intagen inte följer de regler som gäller under verkställigheten (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Steiner, Butler & Ellison, 2014; Steiner & Wooldredge, 2014).

En intagen som missköter sig under anstaltsvistelsen kan komma att få uppskjuten villkorlig frigivning (Prop. 2005/06:123). Därför ska en intagen i anslutning till inskrivningen i anstalt bland annat informeras om de rättigheter och skyldigheter denne har och det regelverk som i övrigt gäller för verkställigheten (KVFS 2011:1). Den intagne ska även informeras om särskilda utslussningsåtgärder, sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet samt skyldigheten att medverka vid drogkontroll.

Utredning av misstänkt misskötsamhet

Av Kriminalvårdens handbok om varning och uppskjuten villkorlig frigivning (2015:1) framgår att en skriftlig rapport ska upprättas vid misstänkt misskötsamhet och att detta ska göras i nära anslutning till händelsen. Rapporten ska göras i Kriminalvårdsregistret (KVR)² och författas så att den ger en saklig och utförlig beskrivning av händelseförloppet. Misskötsamheten beskrivs i fritext och kategoriseras av rapportören utifrån 23 valbara misskötsamhetstyper.³

Så snart efter händelsen som möjligt ska ett förhör hållas med den intagne under ledning av en förhørsledare samt ytterligare en tjänsteman om det är möjligt. Beviskravet är inte generellt reglerat i författning men praxis är att ett högt bevisvärde krävs för att en skriftlig varning ska kunna tilldelas en intagen (2015:1).

Konsekvenser vid misskötsamhet

Allmänt om innebörden av beslut

Beslut i ärenden om misskötsamhet i anstalt innebär i normalfallet ett sakligt ställningstagande om den intagne gjort sig skyldig till misskötsamhet och om denne ska tilldelas en varning eller inte. I vissa fall kan dock ärendet avskrivas utan att ha prövats i sak, till exempel då misstänkt misskötsamhet registrerats på fel person (Kriminalvården, 2015:1).

Ingen åtgärd (ej styrkt) innefattar misskötsamhet som inte gått att styrka eller sådan som efter utredningen visar att den intagne är oskyldig. Beslutsinnebörden är således positiv för den intagne vid en eventuell bedömning om uppskjuten villkorlig frigivning.

Ingen åtgärd (styrkt + påminnelse) kan användas då misskötsamhet styrkts genom utredning men inte anses vara så allvarlig att den ska medföra en varning.

Ersättningskyldighet innebär att den intagne i enlighet med 3 kap. 5 § FäL är skyldig att ersätta Kriminalvården för de kostnader som uppstår för att återställa, reparera eller ersätta egendom.

Ombändertagande av egendom sker i de fall en intagen innehar ett otillåtet föremål. Bedömningen av vilka tillhörigheter som kan anses vara motiverade för att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt grundas på Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse (2011:1). Av dessa framgår bland annat att bedömningen bör ta sin utgångspunkt i att ordningen och säkerheten ska kunna upprätthållas.

Avbrott jml 19 § Stidl innebär ett beslut om att viss tid inte kommer inräknas i verkställighetstiden. Skäl till detta kan vara att den intagne inte återvänt i rätt tid efter en permission eller att hen

² KVR är Kriminalvårdens systemstöd för administration av klientinformation och används för planering, uppföljning och kvalitetssäkring av verksamheten.

³ Valbara alternativ är: annan förseelse, arbetsvägran, kollektiv arbetsnedläggning, avvikelser/rymning, rymning/rymningsförsök, rymningsförberedelse, befattning med beroendeframkallande medel, befattning med dopingmedel, befattning med narkotika, berusning, brott mot föreskrifter, innehav av otillåtet föremål, insmuggling/insmuggningsförsök, missköt vistelse enligt 10 kap. 1 § FäL, missköt vistelse enligt 10 kap. 2 § FäL, missköt vistelse enligt 9 kap. 1 § FäL, olämpligt uppträdande, positivt urinprov, positivt utandningsprov, skadegörelse, våld eller hot mot medintagen, våld eller hot mot tjänsteman samt vägran att lämna drogprov.

på annat sätt brutit mot villkor som ställts för utevistelsen. En följd av ett avbrott jml 19 § StidL kan vara att ett nytt straffidsbeslut fattas (Kriminalvården, 2010:6).

Varning jml 12 kap. 1 § FäL, som utgör ett tecken på att det kan finnas synnerliga skäl mot villkorlig frigivning, kan tilldelas en intagen vid styrkt allvarlig misskötsamhet (Kriminalvården, 2015:1). En intagen bör enligt Kriminalvårdens allmänna råd för fängelse (2011:1) bland annat varnas för innehav av ett otillåtet föremål som äventyrar säkerheten, skadegörelse samt våld eller hot mot en medintagen eller mot en tjänsteman.

Sammanfattningsvis kan rapporterad misstänkt misskötsamhet resultera i olika beslut beroende på om den gått att styrka, vilken typ av misskötsamhet det rör sig om samt hur allvarlig den bedöms vara. Förutom att misskötsamhet kan få konsekvenser för de intagna påverkar den även säkerhet och ordning i anstalter. Det finns således flera skäl till att arbeta förebyggande mot misskötsamhet vilket gjort att området är välbeforskat utifrån syftet att hitta bakomliggande orsaker till att vissa intagna missköter sig.

Tidigare forskning om misskötsamhet

Ett flertal bakgrundsfaktorer har påvisats ha samband med intagnas benägenhet till misskötsamhet i anstalt. Av dessa har den intagnes ålder funnits ha störst inverkan; sannolikheten för misskötsamhet minskar ju äldre den intagne är (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Houser, Blasko & Belenko, 2014; Houser, Belenko & Brennan, 2012; Innes, 1997; Langan & Pelissier, 2001; Rocheleau, 2014; Steiner, Butler & Ellison, 2014). Detta har till exempel påvisats av Arbach-Lucioni, Martinez-Garcia och Andrés-Pueyo (2012) som fann att risken för misskötsamhet bland anstaltsintagna i Spanien sjönk med 4 % för varje år sett till ålder på den intagne. Houser, Blasko och Belenko (2014) har påvisat liknande resultat då de funnit att risken för att rapporteras för misskötsamhet som anstaltsintagen kvinna minskade med 5 % för varje år de intagna kvinnorna ökade i ålder. Forskning har även funnit att mer specifik misskötsamhet i form av innehav av vapen minskade med 5-9 % för varje år sett till ålder på den intagne (Kuanliang & Sorensen, 2008; Langan & Pelissier, 2001).

Utöver ålder har forskning även funnit samband mellan psykisk ohälsa och misskötsamhet i anstalt (Houser, Belenko & Brennan, 2012; Houser & Welsh, 2014; Kuanliang & Sorensen, 2008; Langan & Pelissier, 2001; Rocheleau, 2014). Till exempel visar en studie av Kuanliang och Sorensen (2008) att risken för att en intagen skulle komma att missköta sig ökade med cirka 50 % om denne led av psykisk ohälsa. Även Houser, Blasko och Belenko (2014) har påvisat att psykisk ohälsa ökar risken för misskötsamhet. I en studie om kvinnliga intagna fann de att risken för att rapporteras för misskötsamhet var dubbelt så hög för de som led av psykisk ohälsa jämfört med de som inte gjorde detta.

Oavsett kön är intagna som innan anstaltsvistelsen använt narkotika mer benägna att missköta sig under tiden som intagen (Celinska & Sung, 2014; Kuanliang & Sorensen, 2008; Rocheleau, 2014; Solinas-Saunders & Stacer, 2012). En tidigare studie av Kuanliang och Sorensen (2008) som syftade till att identifiera prediktorer för misskötsamhet fann att de intagna som månaden innan anstaltsvistelsen använt narkotika kom att missköta sig i högre utsträckning. Även Arbach-Lucioni, Martinez-Garcia och Andrés-Pueyo (2012) har funnit att risken för misskötsamhet bland intagna med narkotika- eller alkoholmissbruk var högre (1,6 gånger) jämfört med de som inte

hade ett missbruk. Gällande intagna kvinnor visar en studie av Houser, Blasko och Belenko (2014) att risken för misskötsamhet ökade med 2,6 gånger för de som hade narkotika- eller alkoholmissbruk i jämförelse med de utan missbruk.

När det gäller brottsbelastning visar forskning att intagna som tidigare dömts för brott är mer benägna att missköta sig under anstaltsvistelsen än de som dömts för första gången (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Gendreau, Goggin & Law, 1997; Harer & Langan, 2001; Houser, Blasko & Belenko, 2014). I en studie av Gendreau, Goggin och Law (1997) där de analyserade 39 internationellt publicerade studier framkommer att en intagens tidigare brottsbelastning är en av de bakgrundsfaktorer som bäst predicerar framtida misskötsamhet i anstalt. Även Houser, Blasko och Belenko (2014) har påvisat att tidigare brottsbelastning ökar risken för misskötsamhet då de fann att den ökade 1,2 gånger bland anstaltsintagna kvinnor för varje tidigare domslut dessa hade sedan tidigare.

Inte bara brottsbelastning i sig har visats ha ett samband med misskötsamhet utan även att tidigare ha avtjänat straff i anstalt (Kuanliang & Sorensen, 2008; Rocheleau, 2014; Steiner, Butler & Ellison, 2014; Worrall & Morris, 2011). I en registerbaserad studie som innefattade uppgifter om 18 000 anstaltsintagna män jämfördes bland annat risken för misskötsamhet mellan förstagångsintagna, de som tidigare varit intagna i ungdomsanstalt, och de som tidigare avtjänat straff i en anstalt för vuxna (Kuanliang & Sorensen, 2008). Resultaten visade att jämfört med förstagångsintagna var sannolikheten för misskötsamhet 12 % högre hos de som tidigare avtjänat straff i ungdomsanstalt och 42 % högre hos de som tidigare avtjänat straff i en anstalt för vuxna.

Även intagna med tidigare rapporterad misskötsamhet är mer benägna att missköta sig än de utan tidigare misskötsamhet (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003). Till exempel fann Arbach-Lucioni, Martinez-Garcia och Andrés-Pueyo (2012) i en studie gällande 1 266 intagna män och kvinnor att risken för misskötsamhet ökade mer än två gånger då en intagen tidigare misskött sig. Resultaten är i linje med en föregående studie av Cunningham och Sorensen (2007) som fann att intagna med tidigare rapporterad våldsrelaterad misskötsamhet mer än dubbelt så ofta anmäldes för en ny liknande misskötsamhet.

Tidigare forskning har även funnit att misskötsamheten skiljer sig åt män och kvinnor emellan, både vad gäller andel och typ (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Celinska & Sung, 2014; Harer & Langan, 2001; Langan & Pelissier, 2001). Till exempel visar resultaten av en registerstudie av Celinska och Sung (2014) att nästan hälften (46 %) av de 18 185 intagna (14 291 män och 3 888 kvinnor) som inkluderades i studien hade rapporterats för misskötsamhet under aktuell anstaltsvistelse; cirka 79 % av rapporterna gällde intagna män och cirka 21 % intagna kvinnor. Andelen män som hade rapporterats var signifikant högre (cirka 48 %) jämfört med andelen kvinnor (cirka 38 %). Vidare fann Celinska och Sung i samma studie att kön var den starkaste prediktorn för misskötsamhet då risken för att en intagen kvinna skulle rapporteras var nästan 25 % lägre än för män; detta kontrollerat för potentiella förväxlingsfaktorer såsom ålder, missbruk och psykisk ohälsa.

Beträffande sättet män respektive kvinnor missköter sig på har studier visat att intagna kvinnor mer sällan utsätter medintagna eller personal för hot och våld. Till exempel fann Harer och Langan (2001) att kvinnor i snitt endast rapporterades för hälften så mycket våldsrelaterad misskötsamhet som män och endast en tiondel av den allvarligare typen. Även Kuanliang och

Sorensen (2008) har visat på könsskillnader då de funnit att det var nästan fem gånger så sannolikt att intagna män skulle göra sig skyldiga till misskötsamhet i form av vapeninnehav jämfört med intagna kvinnor.

De anstalter som har högre säkerhetsklass har en högre andel rapporterad misstänkt misskötsamhet än de med lägre säkerhetsklass (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Sorensen & Cunningham, 2010; Steiner, 2009; Wooldredge, Griffin & Pratt, 2001; Worrall & Morris, 2011). Detta kan ha sin orsak i att de intagna som bedöms ha större risk för misskötsamhet placeras i anstalter med högre säkerhet (Steiner & Wooldredge, 2014), men även att personal som arbetar i dessa anstalter har lägre tolerans när det gäller misskötsamhet (Steiner & Wooldredge, 2014; Worrall & Morris, 2011).

Inte bara de intagnas kön utan även personalens kön har visats ha inverkan på misskötsamhet i anstalt. I en registerstudie som inkluderade 121 051 män och kvinnor intagna i amerikanska federala anstalter under juni 2001 fann Camp, Gaes, Langan och Saylor (2003) att andelen misskötsamhet var högre i anstalter där personalen bestod av en högre andel kvinnor. Emellertid kommenteras inte resultatet av forskarna utan lämnas utan vare sig försök till förklaring eller problematisering.

I en äldre studie av McClellan (1994) visade resultaten att anstaltsintagna kvinnor oftare rapporterades för misskötsamhet och att de även straffades hårdare än manliga intagna. Av intervjuer med anstaltspersonalen framgick att de som arbetade på anstalter för kvinnor hade högre krav på att regler följdes och att de övervakade de intagna i större utsträckning. I motsats till detta har andra studier visat att manlig anstaltspersonal ofta har ett större fokus på säkerhet och ordning (Bruhn, 2013) och att kvinnlig personal ofta antar en mer flexibel roll där de utöver säkerhet och ordning även intar en omhändertagande roll (Bruhn, 2013; Trammell, Raby, Anderson, Hampton & Stickney, 2014). Av Bruhns studie (2013), i vilken han intervjuade svenska kriminalvårdare, framgår att många i den manliga personalen uppgav att de inspireras av sina kvinnliga kollegor då de ansågs bidra till en mer rehabiliteringsvänlig miljö inom anstalterna.

Vad som beskrivits ovan visar sammantaget att misskötsamhet i anstalt skiljer sig åt män och kvinnor emellan, både vad gäller andel och typ, samt att ett antal individfaktorer hos intagna påverkar deras benägenhet till misskötsamhet. Emellertid visar forskning att även andra faktorer såsom anstalternas säkerhetsklass och anstaltspersonalens kön kan ha inverkan, både beträffande vad som rapporteras och vilka beslut som fattas till följd av misskötsamheten. Möjligheten finns att vissa av de könsskillnader som beskrivits ovan har sin orsak i föreställningar utifrån kön; detta då anstaltspersonal beskrivit hur män och kvinnor bidrar med olika egenskaper på arbetsplatsen. I dagsläget saknas emellertid kunskap om hur det förhåller sig i svenska anstalter.

Tidigare forskning om könsstereotyper

Enligt *Social Role Theory* (Eagly & Steffen, 1984, 1986), är könsstereotyper resultatet av skillnader mellan män och kvinnor skapade utifrån sociala roller. Vår syn på hur män och kvinnor ”ska vara” konstrueras och reproduceras även genom media, hur vi använder språket och genom våra handlingar (Lander, 2003). På detta sätt skapar vi könsroller där en del beteenden och egenskaper förknippas med respektive kön (Karlsson, 2003). Connell (1987, 2008) menar att de manliga respektive kvinnliga könsrollerna finns inom alla kulturer och att de formas och definieras i förhållande till varandra. Vad som anses som maskulint definieras således utifrån vad som anses vara feminint och vice versa (Karlsson, 2003; Lander, 2003). Att göra skillnad blir på detta sätt en viktig komponent i skapandet av könsroller (Pettersson, 2003). Kontrasterna beskrivs till exempel av Pettersson (2003) då hon ger exempel som att maskulinitet ofta förknippas med att vara överordnad, aktiv, och stark medan femininitet mer förknippas med att vara underordnad, passiv, och svag. Eagly och Mladinic (1994) ger andra exempel då de beskriver hur kvinnor ofta ses som varma, känsliga och relationsorienterade medan män beskrivs som arbetsamma, aggressiva och påstridiga.

Då könsroller är konstruerade kan de emellertid påverkas och förändras. Connell (2008) framhåller i linje med detta att könsroller både ”kan förändras, och till och från bör göra det” (s. 58) men att de som i alltför stor utsträckning bryter mot normen riskerar att mötas av repressalier från omgivningen. Till exempel skulle en kvinna som i alltför stor utsträckning bryter mot hur hon förväntas bete sig som kvinna kunna mötas av repressalier från omgivningen genom att ses som ”den avvikande kvinnan” tillika ”den dåliga kvinnan” (Lander, 2003). Pettersson (2003) driver tesen att även om våld kan tolkas som ett sätt att konstruera maskulinitet kan det även tolkas som en iscensättning av femininitet med syftet att som kvinna överordna sig andra kvinnor.

Intresset att undersöka om och hur ett könsstereotyp tänkande påverkar beslutsfattare inom rättsväsendet har varit stort enligt Yourstone (2008). Frågan om kvinnor och män behandlas olika i rättsprocessen aktualiserades redan på 1970-talet och har sedan dess, tillsammans med forskning om betydelsen av bland annat etnicitet och social klass, blivit ett eget fält (Blackwell, Holleran, & Finn, 2008; Koons-Witt, 2002). Forskningen har berört olika delar av rättsprocessen där allt från polis, frivårdsinspektörer, åklagare och domare har varit föremål för undersökning, således har inte bara förövarens och offrets kön varit i fokus (Baumer, Messner, & Felson, 2000; Curry, Lee, & Rodriguez, 2004; Yourstone, Alberth & Gustafsson Sendén, 2015), utan även beslutsfattarens (Yourstone, 2008).

I en studie om hur den tilltalades kön hade inverkan vid beslut om att väcka åtal fann Saulters-Tubbs (1993) att distriktsåklagare var mindre benägna att väcka åtal mot kvinnor än mot män. Även tidigare forskning om straffpåföljder har visat att kvinnor generellt sett blir behandlade mildare än män (Doerner & Demuth, 2009). Den mest uppenbara skillnaden mellan män och kvinnor, enligt Fernando Rodriguez et al. (2006), är beslutet om en påföljd ska vara fängelse eller skyddstillsyn, där kvinnor har 12-23 % lägre sannolikhet att få ett fängelsestraff än män. I linje med detta uppskattade Spohn (2008) att oddsen för att få en fängelsepåföljd var 2,5 gånger högre för manliga förövare i jämförelse med kvinnliga. Utöver en lägre risk för att dömas till fängelse har forskning även funnit att kvinnor döms lindrigare än män sett till längd på utdömt

fängelsestraff (Albonetti, 1986; Doerner & Demuth, 2014; Jeffries, Fletcher & Newbold, 2003; Koons-Witt, Sevigny, Burrow & Hester, 2014).

Ytterligare en del i rättsprocessen där kön visat sig ha en inverkan är vid rättspsykiatriska utredningar. I en svensk registerstudie av Yourstone, Fazel, Lindholm och Grann (2009) visar resultaten att det är cirka 1,5 gånger mer sannolikt att en kvinnlig förövare bedöms som allvarligt psykiskt störd än en manlig. Denna skillnad kvarstod även när forskarna under analyserna kontrollerade för möjliga påverkansfaktorer såsom utländskt medborgarskap, personlighetsstörning, missbruk, sexualrelaterade brott samt mordbrand.

Även om flera studier pekar på att kvinnor behandlas mildare än män under rättsprocessen, finns studier som visar att dessa skillnader inte är konsistenta över alla brottstyper, över hela rättskedjan eller när det gäller ungdomsbrottslighet jämfört med vuxenbrottslighet (Leiber, Brubaker & Fox, 2009; MacDonald & Chesney-Lind, 2001). Studier har även funnit att kvinnor inte blir mildare behandlade än män när det gäller traditionellt maskulina brott, såsom framförallt våldsbrott (Spohn & Beichner, 2000; Thompson, Merrifield & Chinnery, 2011).

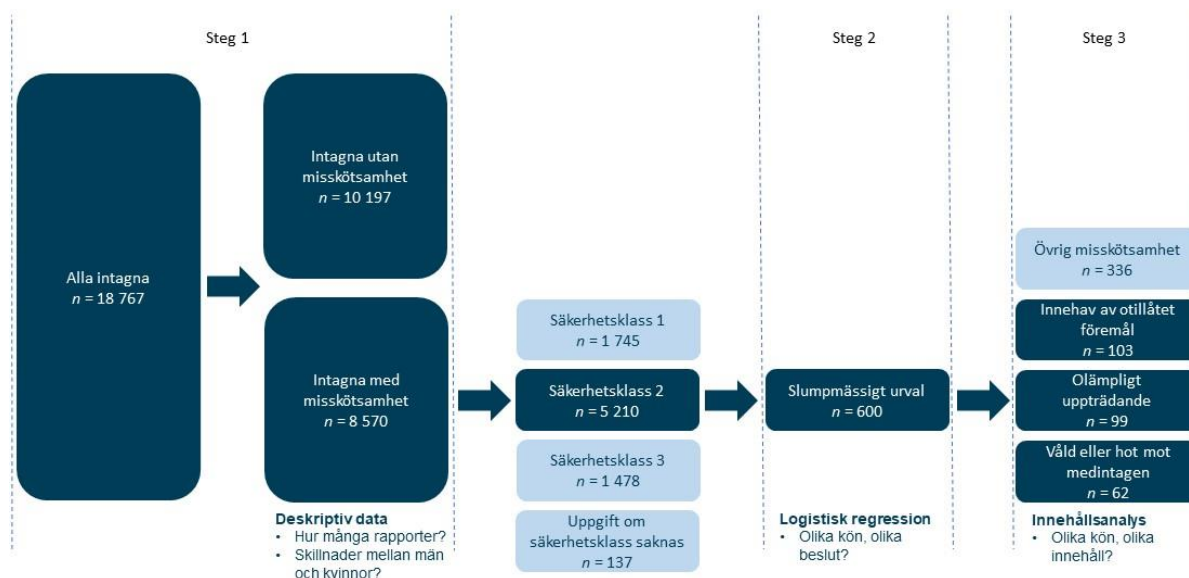
En annan aspekt som även har studerats är vilken inverkan beslutsfattarens kön har när det gäller vilket beslut som fattas. Till exempel undersökte Abwender och Hough (2001) om det fanns några skillnader i bedömningar hos en fingerad jury beroende på den tilltalades attraktivitet och bedömarens kön. Resultaten visade att kvinnliga bedömare var hårdare mot oattraktiva kvinnor än vad de var mot attraktiva; manliga bedömare visade en tendens till att bedöma på motsatt sätt. Att bedömarens kön kan ha inverkan vid beslutsfattande har även påvisats av bland andra Yourstone (2008). I en svensk studie undersökte hon om domares kön hade inverkan vid beslutsfattande och fann att dessa bedömde förövare av samma kön som de själva ”mildare” än förövare av motsatt kön.

Även Kriminalvården har studerat hur kön påverkar beslutsfattande. Enheten för forskning och utvärdering (FoU) genomförde 2015 en studie om bedömningsgrunder och kön vid personutredningar (Yourstone, Alberth & Gustafsson Sendén, 2015). Resultaten visade att den tilltalades kön inte har någon effekt på frivårdsinspektörernas bedömningar. Däremot framkom i studien vissa skillnader i bedömningarna beroende på frivårdsinspektörernas kön. Generellt sätt bedömde de manliga frivårdsinspektörerna oftare de tilltalade, oavsett deras kön, som lämpliga för samhällstjänst. De manliga frivårdsinspektörerna påverkades dock något mer än de kvinnliga av vilken typ av brott den tilltalade stod åtalad för vid bedömningen. De kvinnliga frivårdsinspektörerna, å andra sidan, påverkades mer än de manliga av huruvida de tilltalade hade en hög grad av kriminella värderingar. När det gällde den tilltalades risk för återfall i brott bedömde de kvinnliga frivårdsinspektörerna generellt sett denna högre än deras manliga kollegor gjorde. I de fall den tilltalade hade ett alkoholmissbruk hade det större betydelse i bedömningen då frivårdsinspektören var en kvinna än en man.

Metod

Urval

För att undersöka om det finns några systematiska skillnader utifrån kön utfördes analyserna i studien i tre olika steg, se figur 1. I första steget ingick alla kvinnor och män som varit intagna i anstalt någon gång under perioden mellan den 1 januari 2014 och den 31 december 2015.

Figur 1. Schematisk skiss över urval och analyssteg. För sammanlagt 137 intagna (8 kvinnor och 129 män) saknas uppgift om säkerhetsklass på den anstalt misskötsambeten rapporterades i. Med anledning av detta exkluderades dessa intagna inför urvalet i steg 2.

I steg 1 inkluderades potentiella förväxlingsfaktorer⁴ utifrån tidigare forskning om könsstereotyper och om misskötsamhet i anstalt; detta för att kontrollera för skensamband i analyserna. Två av förväxlingsfaktorerna, beslutsfattarens kön och psykisk ohälsa, behövde kodas manuellt då informationen inte fanns tillgänglig i ett analyserbart format. Inför analyserna gjordes en powerberäkning av hur stort urval som behövdes. Beräkningen⁵, som är avsedd specifikt för multipel logistisk regression (Peduzzi, Concato, Kemper, Holford & Feinstein, 1996), visade att ett urval om 300 kvinnor och 300 män behövdes.

Som beskrivits tidigare har forskning funnit att anstalter med högre säkerhetsklass har en högre andel rapporterad misstänkt misskötsamhet än de med lägre säkerhetsklass. På grund av detta gjordes inför steg 2 ett slumpmässigt urval ur de rapporter som gällde misskötsamhet i anstalter med säkerhetsklass 2.⁶ I de fall den intagne rapporterats vid mer än ett tillfälle valdes den senaste rapporten som indexrapport.

⁴ Andra faktorer än den intagnes kön som kan påverka om beslutet ska resultera i en åtgärd eller inte. Att inte statistiskt kontrollera för detta i analyserna skulle kunna ge resultat som visar på könsskillnader som egentligen inte har sin orsak i den intagnes kön utan i andra faktorer.

⁵ $N = 10 k / p$; k är antalet prediktionsvariabler och p den andel av utfallen som är minst i populationen

⁶ För män finns anstalter med säkerhetsklass 1, 2 och 3 medan det för kvinnor endast finns anstalter med säkerhetsklass 2 och 3.

I steg 3 inkluderades de intagna som i analyserna i steg 2 innefattades i de regressionsmodeller som visade på signifikanta könsskillnader.

Register

Data till studien hämtades från Kriminalvårdsregistret (KVR).

Variabler

Prediktions- och utfallsvariabel

Under analyserna i steg 2 användes den intagnes kön som prediktionsvariabel; kvinnor utgjorde referenskategori. Som utfallsvariabel användes de beslut som kan fattas i ett misskötsamhets-ärende indelade utifrån om beslutet innebär en åtgärd (ersättningskyldighet, omhändertagande av egendom, avbrott, varning) eller inte (ingen åtgärd, ej styrkt; ingen åtgärd, påminnelse); ingen åtgärd utgjorde referenskategori (se figur 2).

Förväxlingsfaktorer

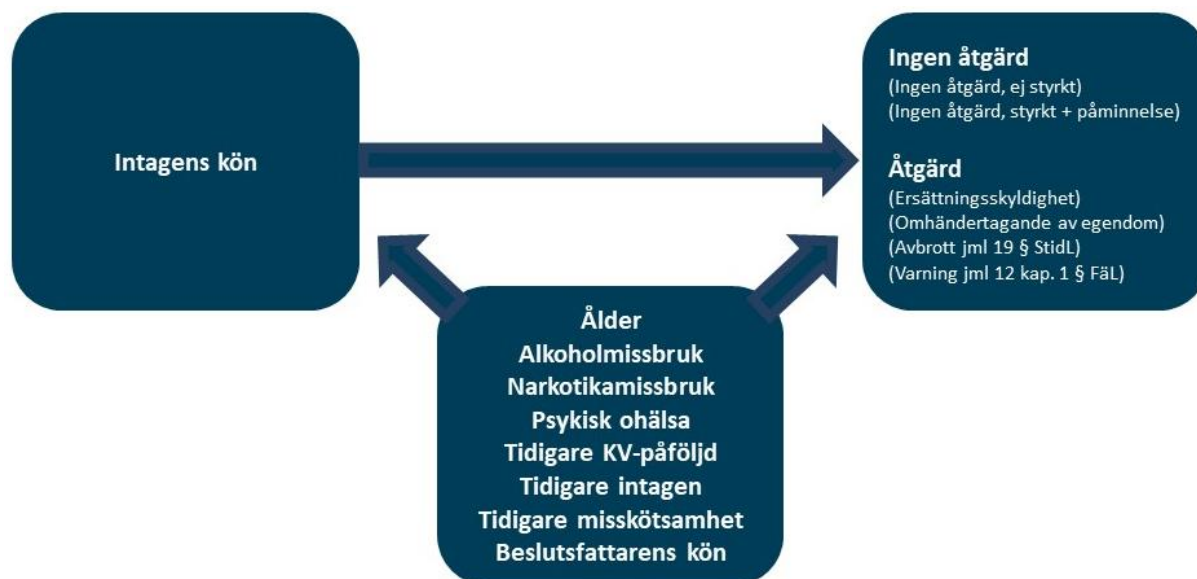
Då syftet med studien var att undersöka om det fanns några systematiska skillnader utifrån kön var det av stor betydelse att ta hänsyn till potentiella förväxlingsfaktorer. Som beskrivits tidigare har forskning till exempel funnit att bedömarens kön kan ha påverkan under beslutsfattande (Abwender & Hough, 2001; Yourstone, 2008). Att inte statistiskt kontrollera för detta i analyserna skulle kunna ge resultat som visar på könsskillnader som egentligen inte har sin orsak i den intagnes kön utan snarare i beslutsfattarens kön. För att kontrollera för skensamband i analyserna inkluderades förväxlingsfaktorer utifrån tidigare forskning om könsstereotyper och om misskötsamhet i anstalt.

De faktorer som inkluderades var:

- Ålder då misskötsamheten rapporterades. Information om de intagnas ålder hämtades från KVR.
- Alkohol- och narkotikamissbruk (förekomst: ja/nej). Information om aktuellt alkohol- och narkotikamissbruk hämtades från de intagnas verkställighetsplanering (VSP) som fanns i KVR.
- Psykisk ohälsa (förekomst: ja/nej). Information om de intagnas psykiska hälsa hämtades från de intagnas verkställighetsplanering (VSP) som fanns i KVR och kodades manuellt. Med psykisk ohälsa avses psykiatriska diagnoser men även de intagnas upplevelse av psykisk ohälsa i form av exempelvis ångest, psykostillstånd eller depression.
- Tidigare kriminalvårdspåföljd (förekomst: ja/nej). Information om eventuella tidigare verkställigheter inom Kriminalvården (både anstalt och frivård) hämtades från KVR.
- Tidigare anstaltsvistelse (förekomst: ja/nej). Information om de intagna även tidigare varit intagna i anstalt hämtades från KVR.

- Tidigare misskötsamhet (förekomst: ja/nej). Information om eventuell tidigare misskötsamhet hämtades från KVR.
- Beslutsfattarens kön. Information om eventuell tidigare misskötsamhet hämtades från KVR och kodades manuellt.

För en sammanställning av alla variabler, nivåer inom dessa samt hur de kodats, se bilaga 1.

Figur 2. Schematisk skiss över de variabler som användes för analyserna i steg 2.

Statistiska analyser

Signifikans nivån beskriver graden av osäkerhet gällande de resultat analyserna påvisar. Till exempel är det vid signifikansnivån $p < 0,05$ mindre än 5 procents risk att resultaten beror på slumpen och inte på faktiska skillnader. I tabellerna markeras signifikanta resultat på 0,05-nivån med en asterisk (*), 0,01-nivån med två asterisker (**) och resultat på 0,001-nivån med tre asterisker (***). För att underlätta för läsaren presenteras de statistiskt signifikanta ($p < 0,05$) resultaten i steg 1 och 2 i löpande text medan tabellerna även visar resultat som inte är statistiskt signifikanta.

Steg 1

I första steget beräknades hur stor andel av samtliga intagna kvinnor respektive män som rapporterats för misskötsamhet under perioden. Utöver detta undersöktes könsskillnader⁷ beträffande ålder, alkohol- och narkotikamissbruk, samt tidigare domar till kriminalvårdspåföljd, avtjänat straff i anstalt och tidigare rapporter gällande misskötsamhet. Slutligen gjordes analyser för att undersöka om det fanns könsskillnader gällande fördelningen av misskötsamhetstyper och könsskillnader gällande beslutsåtgärder till följd av misskötsamhet.

⁷ För analyserna i steg 1 användes t-test och chi²-test med signifikansnivån satt till $p < 0,05$.

Steg 2

I steg två gjordes analyser⁸ där resultaten presenteras i oddskvoter (OR) som beskriver över- respektive underrisk för att de intagna männen, i jämförelse med de intagna kvinnorna, ska få ett beslut om åtgärd. Om OR är 1 finns det varken en över- eller underrisk, över 1 innebär en överrisk och under 1 innebär en underrisk. I analyserna i steg 2 inkluderades också förväxlingsfaktorer⁹ utifrån tidigare forskning om könsstereotyper och misskötsamhet i anstalt, detta för att kontrollera för eventuella skensamband.¹⁰ För varje oddskvot presenteras även ett konfidensintervall som visar de gränser inom vilket det faktiska värdet med 95 % säkerhet finns (Field, 2013; Tabachnick & Fidell, 2014).

Steg 3

För att få en fördjupad kunskap genomfördes en innehållsanalys av rapporterna beträffande de misskötsamhetstyper som i steg 2 visade på könsskillnader. För att undvika risken att påverkas av föreställningar utifrån kön vid innehållsanalyserna togs de intagnas, personalens samt anstalternas namn bort och varje rapport gavs ett löpnummer. Utöver detta ersattes de ord som beskrev om den intagne var en kvinna eller man med könsneutrala ord. Denna genomgång gjordes gällande samtliga rapporter som skulle inkluderas i steg 3 innan analyserna av innehållet påbörjades. Resultatet av innehållsanalyserna beträffande rapporter om innehav av otillåtet föremål, olämpligt uppträdande samt våld eller hot mot medintagen presenteras i form av ett antal övergripande teman som tillsammans utgör innehållet i rapporterna inom respektive misskötsamhetstyp.

Steg 3 syftar till att ge en beskrivande bild av likheter och skillnader mellan mäns och kvinnors misskötsamhet. Utöver tabeller med fördelningen av teman inom kön, presenteras resultaten därför även med hjälp av citat hämtade ur rapporteringen samt med beskrivningar av de likheter och skillnader som framkommit.

⁸ För analyserna i steg 2 användes logistisk regression med signifikansnivån satt till $p < 0,05$.

⁹ Höga korrelationer (0,8 eller högre Field, 2013; Tabachnick & Fidell, 2014) mellan prediktionsvariablerna påverkar möjligheten att dra slutsatser om vilken av dem som har störst betydelse för utfallet. För korrelationer mellan alla prediktionsvariabeln och förväxlingsfaktorerna, se bilaga 2.

¹⁰ För en beskrivning av metoden som användes för att avgöra vilka förväxlingsfaktorer som skulle inkluderas i respektive regressionsmodell, se bilaga 3.

Resultat

Steg 1

Under perioden mellan den 1 januari 2014 och den 31 december 2015 var det totalt 1 224 kvinnor och 17 543 män som avtjänade fängelsestraff i någon av Kriminalvårdens anstalter. Under samma period upprättades 1 480 rapporter om misskötsamhet där en kvinna misstänktes och 38 960 där en man misstänktes. Rapporterna gällde 430 enskilda kvinnor och 8 140 enskilda män vilket sammantaget ger att 45 % av alla intagna rapporterades under perioden; 35 % av alla intagna kvinnor och 46 % av intagna män. Män utgjorde 94 % av samtliga intagna under perioden och stod för nästan 96 % av alla rapporterade misskötsamheter. Den största andelen rapporter upprättades i anstalter med säkerhetsklass 2 både gällande kvinnliga och manliga intagna; 92 % respektive 52 % av respektive köns rapporterade misskötsamhet.

Som framgår av tabell 1 var de kvinnor som rapporterats för misskötsamhet i snitt signifikant äldre än männen. Männen skiljde sig signifikant från kvinnorna då de i större utsträckning hade ett alkoholmissbruk, narkotikamissbruk, tidigare avtjänat straff i anstalt samt tidigare rapporterats för misskötsamhet.

Tabell 1. Alla enskilda intagna som rapporterats för misskötsamhet under 2014-2015: medelålder, antal och andel inom respektive kön med missbruk, som tidigare dömts till kriminalvårdspåföljd, som tidigare avtjänat straff i anstalt samt tidigare rapporterats för misskötsamhet.

	Kvinnor (n = 430)	Män (n = 8 140)	t-värde
Ålder, M(SA)	38 (11,7)	34 (11,4)	6,72***
			Chi ² -värde
Alkoholmissbruk, n (%)	104 (24,3)	2642 (33,0)	13,90***
Narkotikamissbruk, n (%)	238 (55,6)	4950 (61,7)	6,37*
Tidigare dömd till KV-påföljd, n (%)	266 (61,9)	5401 (66,4)	3,66
Tidigare intagen i anstalt, n (%)	135 (31,4)	3235 (39,7)	11,92***
Tidigare rapporterats för misskötsamhet, n (%)	243 (56,5)	5415 (66,5)	18,24***

Not: M = medelvärde; SA = standardavvikelse, n = antal, * $p < 0,05$, *** $p < 0,001$.

Tabell 2 visar de olika typerna¹¹ av rapporterad misskötsamhet och den procentuella fördelningen inom respektive kön. Resultaten av χ^2 -tester visar att olämpligt uppträdande, annan förseelse samt skadegörelse utgjorde en signifikant större andel av kvinnornas misskötsamhet jämfört med männens misskötsamhet. Våld eller hot mot medintagen, vägran att lämna drogprov, arbetsvägran, innehav av otillåtet föremål samt brott mot föreskrifter utgjorde en signifikant större andel av männens misskötsamhet jämfört med kvinnornas misskötsamhet. Resultaten av ett χ^2 -test visar även att en större andel ($\chi^2 = 140,78, p < 0,001$) av de intagna männens misskötsamhet resulterade i ett beslut om åtgärd (47,1 %) jämfört med de intagna kvinnornas misskötsamhet (31,4 %).

Tabell 2. Fördelning gällande typ av rapporterad misskötsamhet inom respektive kön samt könsskillnader gällande de olika typerna.

Misskötsamhetstyp	Kvinnor	Män	Chi ² -värde
	(n = 430)	(n = 8 140)	
Annan förseelse, n (%)	152 (10,3)	2611 (6,7)	28,52***
Arbetsvägran, n (%)	199 (13,4)	7419 (19,0)	29,21***
Befattning med otillåtet medel, n (%)	30 (2,0)	721 (1,9)	0,24
Brott mot föreskrifter, n (%)	145 (9,8)	4626 (11,9)	5,90***
Innehav av otillåtet föremål, n (%)	189 (12,8)	6584 (16,9)	17,43***
Misskött vistelse, n (%)	26 (1,8)	564 (1,4)	0,94
Olämpligt uppträdande, n (%)	412 (27,8)	4662 (12,0)	327,34***
Positivt drogprov, n (%)	24 (1,6)	910 (2,3)	3,22
Rymning, n (%)	11 (0,7)	176 (0,5)	2,63
Skadegörelse, n (%)	99 (6,7)	1927 (4,9)	9,10**
Våld eller hot mot medintagen, n (%)	79 (5,3)	4036 (10,4)	39,33***
Våld eller hot mot tjänsteman, n (%)	40 (2,7)	1106 (2,8)	0,09
Vägran att lämna drogprov, n (%)	74 (5,0)	3618 (9,3)	31,57***

Not: n = antal, ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

¹¹ Några misskötsamhetstyper har slagits ihop i analyserna. Misskött vistelse kan till exempel rapporteras på tre olika sätt beroende på vilket kapitel och vilken paragraf i Kriminalvårdens föreskrifter som hänvisas. För en fullständig förteckning av misskötsamhetstyper, se bilaga 4.

Steg 2

Tabell 3 visar att de intagna männen jämfört med kvinnorna, utan hänsyn tagen till förväxlingsfaktorer (modell 1), löper 1,5 gånger högre risk att få en åtgärd till följd av misskötsamhet. Kontrollerat för potentiella förväxlingsfaktorer (modell 2) visar resultaten dock att den intagnes kön inte förklarar om misskötsamheten resulterar i en åtgärd eller inte. Emellertid är risken cirka 1,7 gånger högre för en åtgärd om den intagne rapporterats för misskötsamhet tidigare med hänsyn tagen till förväxlingsfaktorerna.

Tabell 3. Mäns risk för åtgärd i förhållande till kvinnors vid rapporterad misskötsamhet utan hänsyn tagen till misskötsamhetstyp. Modell 1 visar risken utan potentiella förväxlingsfaktorer inkluderade i analysen medan modell 2 visar risken då dessa är inkluderade och statistiskt kontrollerat för i analysen ($n = 600$).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	1,51*	1,08 – 2,12	1,33	0,93 – 1,90
Beslutsfattaren man (ref. beslutsfattaren kvinna)			1,29	0,91 – 1,83
Ålder			0,98	0,97 – 1,00
Alkoholmissbruk (ref. ej alkoholmissbruk)			1,42	0,97 – 2,08
Narkotikamissbruk (ref. ej narkotikamissbruk)			1,32	0,88 – 1,98
Tidigare dömd till KV-påföljd (ref. ej tidigare dömd till KV-påföljd)			1,15	0,72 – 1,82
Tidigare intagen i anstalt (ref. ej tidigare intagen i anstalt)			1,03	0,68 – 1,57
Tidigare rapporterats för misskötsamhet (ref. ej tidigare rapp. för misskötsamhet)			1,68***	1,16 – 2,44

Not: OR = oddskvot, * $p < 0,05$; *** $p < 0,001$.

Fördjupade analyser av misskötsamhetstyperna

Beslut om en rapporterad misskötsamhet ska resultera i ”en åtgärd eller inte” kan påverkas av vilken typ av misskötsamhet den intagne gjort sig skyldig till. Som framgår av Kriminalvårdens allmänna råd för fängelse (2011:1) bör beslut om åtgärd i form av en varning fattas då en intagen gjort sig skyldig till innehav av ett otillåtet föremål som äventyrar säkerheten, skadegörelse samt våld eller hot mot medintagen eller våld eller hot mot tjänsteman. Med anledning av detta genomfördes separata logistiska regressioner för de enskilda misskötsamhetstyperna annan förseelse, arbetsvägran, brott mot föreskrifter, innehav av otillåtet föremål, olämpligt uppträdande, skadegörelse samt våld eller hot mot medintagen.¹² Nedan presenteras de regressionsmodeller som visade på signifikanta oddskvoter beträffande den intagnes kön. För övriga regressionsmodeller, se bilaga 5.

Resultaten i tabell 4 visar att intagna män som rapporterats för innehav av otillåtet föremål löper mer än fyra gånger högre risk för åtgärd jämfört med intagna kvinnor (modell 1). Då hänsyn tas till förväxlingsfaktorerna (modell 2) är risken cirka fem gånger högre för åtgärd för männen jämfört kvinnorna.¹³ Risken för åtgärd är även högre (cirka 3 gånger) för intagna, oavsett kön, om de rapporterats för misskötsamhet tidigare.

Tabell 4. Mäns risk för åtgärd i förhållande till kvinnors vid rapporterat innehav av ett otillåtet föremål. Modell 1 visar risken utan potentiella förväxlingsfaktorer inkluderade i analysen medan modell 2 visar risken då dessa är inkluderade och statistiskt kontrollerat för i analysen ($n = 103$).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	4,57**	1,68 – 12,41	5,07**	1,78 – 14,40
Tidigare dömd till KV-påföljd (ref. ej tidigare dömd till KV-påföljd)			1,72	0,66 – 4,49
Tidigare rapporterats för misskötsamhet (ref. ej tidigare rapp. för misskötsamhet)			3,36**	1,30 – 8,69

Not: OR = oddskvot, ** $p < 0,01$.

¹² Med anledning av för få rapporter i urvalet gällande *befattning med otillåtet medel, misskött vistelse, positivt drogprov, rymning* samt *våld eller hot mot tjänsteman* kunde inga analyser göras av dessa misskötsamhetstyper.

Vid de univariata regressionerna gällande skadegörelse visade resultaten att varken den intagnes kön eller någon av förväxlingsfaktorerna uppfyllde kriterierna för att inkluderas i en multipel regression.

¹³ Överrisken för män kvarstår även då ej styrkta misskötsamheter utesluts ur analysen; OR 3,83** (1,31–11,21).

Av tabell 5 framgår att risken för åtgärd vid misskötsamhetstypen olämpligt uppträdande är fyra gånger högre för manliga intagna än för kvinnliga (modell 1); risken är lika stor kontrollerat för förväxlingsfaktorerna (modell 2).¹⁴ Resultaten visar även att risken för åtgärd är högre (2,95 gånger) om den som fattar beslut i ärendet är en man; detta oavsett den intagnes kön, om hen tidigare avtjänat en kriminalvårdspåföljd eller om hen missköt sig tidigare (modell 2).

Tabell 5. Mäns risk för åtgärd i förhållande till kvinnors vid rapporterat olämpligt uppträdande. Modell 1 visar risken utan potentiella förväxlingsfaktorer inkluderade i analysen medan modell 2 visar risken då dessa är inkluderade och statistiskt kontrollerat för i analysen ($n = 99$).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	4,09**	1,64 – 10,19	4,05**	1,46 – 11,18
Beslutsfattaren man (ref. beslutsfattaren kvinna)			2,95*	1,08 – 7,99
Ålder			0,98	0,93 – 1,03
Narkotikamissbruk (ref. ej narkotikamissbruk)			1,41	0,47 – 4,20
Tidigare dömd till KV-påföljd (ref. ej tidigare dömd till KV-påföljd)			1,32	0,34 – 5,07
Tidigare intagen i anstalt (ref. ej tidigare intagen i anstalt)			1,09	0,31 – 3,77

Not: OR = oddskvot, * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

¹⁴ Överrisken för män kvarstår även då ej styrkta misskötsamheter utesluts ur analysen; OR 3,43** (1,23–9,56).

Tabell 6 visar att intagna män som rapporterats för våld eller hot mot medintagen löper lägre risk för åtgärd jämfört med intagna kvinnor (modell 1); samma underrisk kvarstår då förväxlingsfaktorerna inkluderas i analysen (modell 2).¹⁵ Resultaten visar även att risken för åtgärd minskar med stigande ålder på den intagne oavsett kön och med hänsyn tagen till ett eventuellt alkoholmissbruk (modell 2).¹⁶

Tabell 6. Mäns risk för åtgärd i förhållande till kvinnors vid rapporterat våld eller hot mot en medintagen. Modell 1 visar risken utan potentiella förväxlingsfaktorer inkluderade i analysen medan modell 2 visar risken då dessa är inkluderade och statistiskt kontrollerat för i analysen (n = 62).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	0,12***	0,04 – 0,39	0,12***	0,03 – 0,43
Ålder			0,94*	0,88 – 1,00
Alkoholmissbruk (ref. ej alkoholmissbruk)			4,09	0,86 – 19,43

Not: OR = oddskvot, * $p < 0,05$; *** $p < 0,001$.

Steg 3

I steg 2 visar resultaten på könsskillnader gällande beslut om åtgärd vid innehav av otillåtet föremål, olämpligt uppträdande samt vid våld eller hot mot medintagen. Utifrån dessa resultat analyserades i steg 3 de rapporter som gällde dessa typer av misskötsamhet.

Innehållsanalysen av de rapporter som gällde innehav av otillåtet föremål¹⁷ resulterade i fem övergripande teman (tabell 7). Ett av dessa är lagringsmedia då rapporteringen till exempel beskriver hur det av personal vid ”grundlig visitation av bostadsavdelning X påträffades ett USB-minne”. Vidare beskrivs hur läkemedel beslagtogs då till exempel ”en tablett märkt Panodil hittas” i ett bostadsrum och då det ”vid visitation av bostadsrum påträffas 12 stycken vita tabletter gömda i ett kuvert på hyllan ovanför sängen”. Inom temat tobak eller tillbehör ingår rapporter som beskriver hur personal vid visitation hittar ”två stycken cigaretter som låg i underkläder”, hur personal påträffar ”tobak, filter och cigarettpapper” vid visitation av ett bostadsrum samt hur man funnit ett föremål som ”använts till att röka med”. Beträffande vissa föremål beskrivs bland annat hur en intagen ”brutit mot gällande regelverk genom manipulation av tillhandahållen rakhyvel vilket resulterat i ett innehav av lösa rakblad”. De beslagtagna föremål som förekommer mer sällan i de rapporter som analyserats ryms inom temat övrigt. Bland dessa otillåtna föremål finns till exempel ”ett par privata byxor, vilket strider mot föreskrifter gällande vad intagna får ha” och ”en metallpinne gömd i hållaren till toalettpappret”.

¹⁵ Underrisken är dock inte längre signifikant när ej styrkt misskötsamhet utesluts ur analysen; OR 0,48 (0,06-3,46).

¹⁶ Det breda konfidensintervallet beror på att få intagna hade ett dokumenterat alkoholmissbruk.

¹⁷ Se bilaga 6 för en förteckning över vilka otillåtna föremål som inkluderades inom respektive tema.

En analys av de teman som beskrivits visar att de otillåtna föremål kvinnorna i första hand rapporterades för att ha haft var olika sorters läkemedel; bland männen utgjorde tobak eller rök-tillbehör såsom cigarettpapper den största andelen (tabell 7). Av de intagna som olovligt haft läkemedel fick kvinnor och män en åtgärd i ungefär lika stor utsträckning. Emellertid fattades beslut om åtgärd i 51 % av fallen då männen haft tobak eller rök-tillbehör medan inget beslut om åtgärd fattades då kvinnorna haft detta. Kvinnornas innehav av vassa föremål resulterade inte heller i något beslut om åtgärd medan hälften av männens gjorde detta. Sammantaget ledde misskötsamheten i form av innehav av ett otillåtet föremål till ett beslut om åtgärd för 16 % av kvinnorna och för 45 % männen.

Tabell 7. Fördelning av teman inom respektive kön gällande innehav av otillåtet föremål ($n = 103$).

Tema	Kvinnor		Män	
	$(n = 38)$		$(n = 65)$	
	Rapporter	Åtgärd (%)	Rapporter	Åtgärd (%)
Lagringsmedia, n (%)	1 (1)	100	5 (8)	60
Läkemedel, n (%)	17 (45)	29	10 (15)	30
Tobak eller tillbehör, n (%)	13 (34)	0	41 (63)	51
Vassa föremål, n (%)	2 (5)	0	6 (9)	50
Övrigt, n (%)	5 (13)	0	3 (5)	0

Not: $n = \text{antal}$.

Analysen av innehållet i rapporterna beträffande olämpligt uppträdande¹⁸ resulterade i sju olika teman (tabell 8). Inom temat ej följt anvisningar beskrivs till exempel hur en kriminalvårdare ”sagt till [intagen] att vänta men att hen inte väntade utan gick ut i trapphuset. Det framgår även att [intagen] inte hörsammat att kriminalvårdaren sedan ropade på hen två gånger”. En del rapporter beskriver hotfulla uttalanden från intagna såsom ”nästa gång ni kommer smäller det” och att en person ”på utsidan skall plocka” [kriminalvårdare]; i båda fallen är uttalandena riktade mot kriminalvårdsanställda. Rapporter med denna typ av beskrivningar utgör temat hot mot tjänsteman. Misskötsamhet inom temat högljudd utgörs av beskrivningar som ” [intagen] blev väldigt arg och aggressiv och höjde rösten mot vårdare”, ”trots tillsägelse från personalen höjde [intagen] rösten samt vägrade lyssna” samt ”personalen valde direkt att hjälpa [intagen] att åtgärda problemet men trots detta var [intagen] mycket högljudd”. I en del rapporter beskrivs hur intagna kastat föremål; till exempel då ”hen kastat föremål (plastdetalj) på produktionsledaren” och då en intagen ”tar tag i stolen hen satt på i det allmänna utrymmet [...] och kastar den mot en vägg”. I de rapporter som utgör temat ofredande beskrivs bland annat hur ”hen går fram och klappar undertecknad i rumpan”. Temat otrevlig beteende innehåller beskrivningar såsom att ” [intagen] under samtal i vaktrummet pekat finger åt personal” och svordomar riktade mot personal till exempel ”jag skiter i vad du säger, jävla plitjävell”. Skadegörelse beskrivs till exempel då en intagen ”rör vid kameran” som övervakar en avdelning och då en annan intagen uppger att ”hen aktiverat larmet men att det inte var meningen”.

Det tema som utgjorde den största andelen av både kvinnornas och männens rapporter gällde otrevlig beteende. Den näst största andelen bland kvinnornas rapporter innehöll beskrivningar av hur de varit högljudda medan detta bara förekom i en av rapporterna gällande män. En betydligt större andel av de män som varit otrevliga fick ett beslut om åtgärd jämfört med kvinnorna. Även

¹⁸ Se bilaga 6 för en förteckning över vilka beteenden som inkluderades inom respektive tema.

männens misskötsamhet i form av att de hotat kriminalvårdsanställda eller ofredat någon resulterade i en åtgärd betydligt oftare jämfört med kvinnorna; i 75 % beträffande båda dessa typer av olämpligt uppträdande. Då kvinnorna betett sig olämpligt i form av hot mot kriminalvårdsanställda resulterade detta i en åtgärd i 33 % av fallen medan ingen av de som ofredade någon fick ett beslut om åtgärd. Sammantaget fick de kvinnor som rapporterats för olämpligt uppträdande ett beslut om åtgärd i 19 % av fallen; motsvarande andel beträffande männen var 49 %.

Tabell 8. Fördelning av teman inom respektive kön gällande olämpligt uppträdande (n = 99).

Tema	Kvinnor		Män	
	(n = 64)		(n = 35)	
	Rapporter	Åtgärd (%)	Rapporter	Åtgärd (%)
Ej följt anvisningar, n (%)	9 (14)	0	8 (23)	25
Hot mot tjänsteman, n (%)	3 (5)	33	4 (11)	75
Högljudd, n (%)	16 (25)	25	1 (3)	0
Kastat föremål, n (%)	3 (5)	67	3 (9)	0
Ofredande, n (%)	4 (6)	0	4 (11)	75
Otrevligt beteende, n (%)	17 (27)	29	14 (40)	57
Skadegörelse, n (%)	12 (17)	0	1 (3)	100

Not: n = antal.

I rapporterna beträffande våld eller hot mot medintagen¹⁹ gick det att identifiera fem olika teman (tabell 9). Allvarligt våld framkommer av beskrivningar som ” [intagen 1] gick till angrepp mot [intagen 2] med slag riktade mot hens huvud och överkropp. [Intagen 2] reagerade genom att slå tillbaka och när larmstyrkan kom till platsen var det fullt slagsmål mellan de båda intagna”. Inom temat obevittnat våld ryms rapporter där intagna uppvisar fysiska skador som tyder på allvarligt våld men händelsen inte bevitnats av kriminalvårdspersonal. Exempel på detta är ”då såg vårdare [kriminalvårdare 1] och [kriminalvårdare 2] att hen hade en svullnad över höger öga. Vårdare [kriminalvårdare 1] frågade vad som hänt och klienten säger "det ser du väl, det är ju ganska tydligt" och pekar på höger ögat”. Ett annat exempel är då ”vårdare ser hur [intagen 1] tillsammans med två andra klienter går in i det bostadsrum som tillhör [intagen 2] efter att ha ställt upp en annan bostadsdörr för att skymma sikten för personal. När en kriminalvårdare kommer till rummet så sitter [intagen 2] på sängen med en blåklocka under höger öga”. Även mindre allvarligt våld förekommer vilket ryms under temat lindrigt våld med beskrivningar som ”personal uppfattar att [intagen] kastar något mot den medintagna, föremålet visar sig sedan vara fjärrkontrollen till Tv:n”. Ett exempel på ett uttalat hot är då ”[intagen 1] går hotande mot klient [intagen 2] och skriker att hen ska flytta [...]. [Intagen 1] upprepar flera verbala hot mot [intagen 2]”. I rapporteringen förekommer även mer kollektiva hot på avdelningen till exempel då ”flera klienter har under en kort period blivit uthotade från avdelningarna” och då ”vårdare frågar då varför hen har med sig samtliga persedlar in berättar hen att hen ej är önskvärd på avdelningen och är ombedd att flytta omedelbart. Hen har fått 5 minuter på sig att packa”.

¹⁹ Se bilaga 6 för en förteckning över vilken typ av hot eller våld som inkluderades inom respektive tema.

Av tabell 9 framgår att beskrivningar av lindrigt eller allvarligt våld sammantaget utgjorde nästan två tredjedelar av kvinnornas rapporter gällande hot och våld mot medintagna medan detta endast framkom i cirka en fjärdedel av rapporterna gällande männen. Kvinnorna fick dessutom en åtgärd i mer än två tredjedelar av fallen beträffande lindrigt våld och i samtliga fall beträffande allvarligt våld medan motsvarande andelar beträffande männen var 25 % respektive 80 %. Utöver detta beslutades om åtgärd i samtliga fall då en kvinna uttalat ett hot mot en medintagen medan samma beslut fattades i två tredjedelar av fallen gällande intagna män. Delar man upp innehållet i rapporterna i ”öppet” hot och våld (allvarligt våld, lindrigt våld, uttalat hot) och ”dolt” hot och våld (obevittnat våld, hot på avdelningen) framkommer att kvinnorna i 80 % av fallen varit öppet hotfulla eller våldsamma medan männen varit detta i 32 % av fallen. Kvinnornas öppna hot eller våld resulterade i ett beslut om åtgärd i 85 % av fallen medan så skedde i 58 % av fallen gällande männen. När det gäller dolt hot och våld utgjorde detta 20 % av kvinnornas rapporter och 68 % av männens rapporter. I 20 % av dessa fall fick kvinnorna ett beslut om åtgärd och i 8 % av fallen fick männen detta. Sammantaget resulterade 72 % av kvinnornas misskötsamhet i form av hot eller våld mot en medintagen i ett beslut om åtgärd; den sammantagna andelen män som fick ett beslut om åtgärd var 24 %.

Tabell 9. Fördelning av teman inom respektive kön gällande våld eller hot mot medintagen ($n = 62$).

Tema	Kvinnor		Män	
	$(n = 25)$		$(n = 37)$	
	Rapporter	Åtgärd (%)	Rapporter	Åtgärd (%)
Allvarligt våld, n (%)	5 (20)	100	5 (13)	80
Obevittnat våld, n (%)	2 (8)	0	8 (22)	12
Hot på avdelningen, n (%)	3 (12)	33	17 (46)	6
Lindrigt våld, n (%)	10 (40)	70	4 (11)	25
Uttalat hot, n (%)	5 (20)	100	3 (8)	67

Not: $n =$ antal.

Diskussion

Tidigare forskning har visat att kön många gånger har betydelse för bedömningar (Yourstone, 2008; Yourstone, Fazel, Lindholm & Grann, 2009; Yourstone, Alberth & Gustafsson Sendén, 2015) och att misskötsam i anstalt skiljer sig åt män och kvinnor emellan, både vad gäller andel och typ (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Celinska & Sung, 2014; Harer & Langan, 2001; Langan & Pelissier, 2001). Utifrån detta genomfördes den här studien för att undersöka om kön har inverkan vid rapporteringen och hanteringen av misstänkt misskötsamhet i Kriminalvårdens anstalter. Resultaten bekräftar tidigare studier och visar att kvinnor och män rapporteras för misskötsamhet i olika stor omfattning, att det finns skillnader när det gäller sättet de missköter sig på samt att kvinnor och män på svenska klass 2-anstalter i vissa fall får olika beslut vid samma typ av misskötsamhet.

Under 2014-2015 var det totalt 1 224 kvinnor och 17 543 män som avtjänade fängelsestraff i någon av Kriminalvårdens anstalter; 35 % av kvinnorna och 46 % av männen rapporterades för misskötsamhet. Dessa andelar är i linje med vad till exempel Celinska och Sung (2014) fann i en studie där resultaten visar att cirka 46 % av drygt 18 000 intagna hade rapporterats för misskötsamhet. Vidare fann de att andelen kvinnor respektive män som rapporterats var 35 % respektive 48 % vilket även det är snarlikt resultaten i den här studien.

I linje med tidigare forskning (Camp, Gaes, Langan & Saylor, 2003; Celinska & Sung, 2014; Harer & Langan, 2001; Langan & Pelissier, 2001) visar resultaten att män och kvinnor skiljer sig åt när det gäller fördelningen av de olika misskötsamhetstyperna. Till exempel var den vanligaste misskötsamhetstypen bland kvinnorna olämpligt uppträdande medan den vanligaste bland männen var arbetsvägran. Den största könsskillnaden sett till misskötsamhetstyp gällde olämpligt uppträdande, som utgjorde nästan 28 % av kvinnornas misskötsamhet men endast 12 % av männens. Den näst största skillnaden gäller våld eller hot mot medintagen som utgjorde 10 % av männens misskötsamhet och 5 % av kvinnornas. De sistnämnda resultaten är i linje med forskning av till exempel Harer och Langan (2001), som fann att kvinnor i snitt endast rapporterades för hälften så mycket våldsrelaterad misskötsamhet som män.

Utöver att de intagna männen rapporteras i större utsträckning än kvinnorna och skillnaderna när det gäller misskötsamhetstyp, visar resultaten i steg 1 även att männen generellt får ett beslut om åtgärd oftare än kvinnorna. Detta resultat är tvärtemot resultaten i en amerikansk studie av McClellan (1994) som fann att de intagna kvinnorna straffades hårdare vid misskötsamhet. Under intervjuer med anstaltspersonalen fann McClellan att detta kunde härledas till att de som arbetade på anstalter för kvinnor hade högre krav på att regler följdes och att de övervakade de intagna i större utsträckning. Med detta i åtanke väcks frågan om det är tvärtom i Sverige? Att de som arbetar i anstalter för män har högre krav på att reglerna följs jämfört med de som arbetar i anstalter för kvinnor? Frågan går dessvärre inte att svara på inom ramen för den här studien och lämnas därför åt eventuella framtida studier att undersöka.

Av analyserna i steg 2 framgår att den intagnes kön inte påverkar risken för åtgärd generellt men att så är fallet vid vissa typer av misskötsamhet. Jämfört med kvinnorna löpte männen till exempel högre risk för åtgärd både när de rapporterats för innehav av ett otillåtet föremål och för olämpligt uppträdande. Emellertid visar resultaten att de hade en lägre risk för åtgärd jämfört med kvinnorna då de rapporterats för våld eller hot mot en medintagen. Vad som är ett otillåtet

föremål ger ett begränsat utrymme för tolkning vilket gör att könsskillnader beträffande beslut rimligen borde kunna förklaras med att kvinnor och män haft olika sorters otillåtna föremål. Det är dock svårare att utifrån analyserna i steg 2 förstå vad könsskillnaderna beträffande olämpligt uppträdande, där män löper högre risk för åtgärd, och våld eller hot mot medintagna där de löper mindre risk för åtgärd jämfört med kvinnorna innebär. Båda dessa typer av misskötsamhet handlar om beteenden vilket gör att det finns ett tolkningsutrymme både gällande huruvida beteendet överhuvudtaget ska rapporteras och om det är så allvarligt att det bör resultera i en åtgärd.

När innehållet i rapporterna beträffande innehav av otillåtet föremål, olämpligt uppträdande samt våld eller hot mot medintagna analyserades i steg 3 framkom att det finns en del variation inom respektive misskötsamhetstyp. Beträffande innehav av otillåtet föremål visar resultaten att även om kvinnor och män tenderar att olovligen ha olika sorters föremål så verkar besluten skilja sig åt vid de tillfällen de faktiskt haft samma sorters föremål. När det gäller till exempel innehav av tobak eller tillbehör såsom cigarett-papper fattades inget beslut om åtgärd då kvinnor rapporterats men i mer än hälften av fallen då det gällde män. Inget beslut om åtgärd fattades heller då kvinnor haft ett vasst föremål medan hälften av männen fick ett sådant beslut. Då antalet rapporter som analyserats inom ramen för den här studien är för få går det inte att dra några säkra slutsatser, men resultaten tyder på att skillnaderna skulle kunna ha sin orsak i ett könsstereotyp tänkande. Detta grundat i att tolkningsutrymmet beträffande vad som är att anse som otillåtna föremål borde vara litet samt att tidigare forskning visat att kvinnor i besluts-situationer tenderar att behandlas mildare än män; till exempel gällande beslut om att väcka åtal eller inte (Saulters-Tubbs, 1993) samt vid beslut om straffpåföljd (Doerner & Demuth, 2009; Fernando Rodriguez et al., 2006).

Innehållet i rapporterna som rörde olämpligt uppträdande visar bland annat att 25 % av kvinnorna rapporterats då de varit högljudda. Då motsvarande andel beträffande männen bara var 3 % väcks en del frågor. Är männen inte högljudda i samma utsträckning som kvinnorna, är toleransen lägre gentemot kvinnorna eller tolkas samma beteenden på olika sätt vilket gör att de rapporteras som olika misskötsamhetstyper? Till exempel finns möjligheten att män uppfattas som mer hotfulla då de höjer rösten och därför rapporteras för hot eller våld istället för olämpligt uppträdande. Karlsson (2003) menar att ”vi konstruerar vår uppfattning om hur män respektive kvinnor ska vara för att vara ”riktiga” män eller kvinnor” och att vi ”naturliggjort” vissa beteenden och ser dem som självklarheter” (s. 63). Vidare beskriver Lander (2003) hur ”pojars fysiska färdigheter uppmuntras samtidigt som flickors lydnad och stillhet premieras. En högljudd yvig flicka betraktas som pojktaktig och uppmanas att dämpa sig” (s. 32). Utifrån detta och att ett normbrytande beteende ofta bemöts med repressalier från omgivningen (Connell, 2008) skulle kvinnornas högljuddhet kunna tolkas som ett beteende som bryter mot normen och därför bestraffas.

Även i rapporterna beträffande våld eller hot mot en medintagen framkommer skillnader könen emellan. I 60 % av de rapporter som gällde intagna kvinnor beskrevs lindrigt eller allvarligt fysiskt våld som skett öppet, medan liknande händelser endast framkom i 24 % av rapporterna som gällde männen. Det var även vanligare att kvinnorna jämfört med männen öppet hotat med-intagna (20 % respektive 8 %). I de rapporter som gällde intagna män beskrevs i 22 % av fallen obeitnat våld och i 46 % hur dolda hot florerat på avdelningen. Liknande händelser var betydligt ovanligare beträffande kvinnorna där dolda hot endast beskrevs i 8 % av rapporterna

och hot på avdelningen i 12 %. Könsskillnader framkommer även gällande huruvida misskötsamheten resulterade i en åtgärd eller inte. I de fall kvinnorna rapporterats för allvarligt våld fattades beslut om åtgärd i samtliga fall medan 80 % av männen fick en åtgärd. Skillnaden är ännu större beträffande lindrigt våld då kvinnorna fick en åtgärd i 70 % av fallen medan endast 25 % av männen fick detta.

Den sammantagna bilden som framkommer av att kvinnornas våld eller hot mot medintagna sker mer öppet skulle kunna bero på att sådana händelser faktiskt är vanligare i kvinnoanstalterna. Emellertid skulle det även kunna vara ett resultat av olika tolkningar av de intagnas beteende. Utifrån forskning som visat att vi är mer benägna att förknippa våld och aggression med män (Eagly & Mladinic, 1994; Pettersson, 2003) finns möjligheten att kvinnorna bedömdes avvika för mycket från de förväntningar och normer som finns i samhället gällande hur kvinnor ”ska” vara (Lander, 2003); detta samtidigt som männen endast uppfattades agera i linje med vad det innebär att vara man (Karlsson, 2003; Myers, 2005; Pettersson, 2003). Denna tes samt tidigare forskning som funnit att kvinnor i regel döms mildare än män utom när det gäller traditionellt maskulina brott såsom våldsbrott (Spohn & Beichner, 2000) skulle även kunna förklara varför kvinnorna i större utsträckning fick ett beslut om åtgärd.

Sammanfattningsvis visar studien att kvinnor och män rapporteras för misskötsamhet i olika stor omfattning och att det även finns skillnader när det gäller sättet de missköter sig på. Vidare kan resultaten tyda på att kvinnors och mäns beteenden tolkas olika, vilket ger skillnader inom de olika misskötsamhetstyperna. Slutligen tyder resultaten på att intagna kvinnor och män i vissa fall får olika beslut till följd av misskötsamheten; detta trots att händelserna av rapporteringen att döma förefaller vara likadana.

Kriminalvårdsrelevans

Som studien påvisat ryms en stor variation av händelser inom de olika misskötsamhetstyperna. Många av de rapporter som analyserades beskriver beteenden uppvisade av det ena könet som inte framkommer lika ofta i rapporterna beträffande det andra könet; till exempel att den intagne varit högljudd. Skillnader likt denna bidrar till att tydliggöra vikten av att medvetandegöra eventuella könsstereotypa föreställningar för att på så sätt minimera risken för att kvinnor och män bemöts och behandlas olika.

Skillnaderna som påvisats inom respektive misskötsamhetstyp bidrar även till att tydliggöra att det befintliga rapporteringssystemet medför ytterst begränsade möjligheter till att förstå vad som faktiskt sker i form av misskötsamhet i Kriminalvårdens anstalter. Den stora variation av händelser som till exempel beskrivs i rapporteringen beträffande våld och hot mot medintagna medför risken att en missvisande bild av misskötsamheten förmedlas såväl internt som i media. Om det finns en variation i lika stor utsträckning inom rapporteringen gällande våld eller hot mot tjänsteman så säger antalet rapporter egentligen inte någonting om hur den klientnära personalens arbetsmiljö faktiskt är. Sammanfattningsvis skulle ett mer detaljerat rapporteringssystem således kunna bidra till att minska risken för att intagna behandlas olika utifrån kön, att en mer rättvisande bild av misskötsamheten kan förmedlas samt bidra till förståelsen av den arbetsmiljö Kriminalvårdens anstalter utgör.

Framtida forskning

Eventuella framtida studier skulle kunna bidra ytterligare till kunskapen om såväl föreställningar utifrån kön och om misskötsamhet genom att kartlägga föreställningar och attityder till kön och könsroller hos anstaltspersonal. Med anledning av den stora variationen av beteenden och händelser som de olika misskötsamhetstyperna innehåller skulle det även vara av stor vikt att i framtiden analysera innehållet i ett större antal misskötsamhetsrapporter; detta gällande alla misskötsamhetstyper för att kunna identifiera eventuella osakliga skillnader mellan könen. En sådan studie skulle även kunna utgöra ett underlag till förbättring av misskötsamhetsrapporteringen i form av ett IT-stöd som är mindre ”trubbigt” än det nuvarande och där de valbara misskötsamhetstyperna i större utsträckning beskriver innehållet i rapporteringen.

Studiens styrkor och svagheter

Studiens syfte var att undersöka om det finns några systematiska skillnader utifrån kön i rapporteringen av misstänkt misskötsamhet i anstalt samt om det finns skillnader utifrån kön beträffande besluten som fattas i misskötsamhetsärendena. Med anledning av detta inkluderades all rapporterad misskötsamhet, det vill säga även sådan som efter utredning inte kunnat styrkas. Utifrån detta är en av studiens begränsningar att den inte säger något om den faktiska, det vill säga styrkta, misskötsamheten. Emellertid utgör urvalet en av styrkorna i studien då det innehåller alla de händelser som anstaltspersonalen där och då bedömde vara misskötsamhet. Med utgångspunkt i tidigare forskning om hur kön kan ha inverkan vid bedömningar och beslut är det urval som gjordes centralt för att kunna svara på den första av frågeställningarna; finns det några systematiska könsskillnader vad gäller rapporterad misstänkt misskötsamhet.

En annan begränsning är att resultaten inte går att generalisera till anstalter i stort då analyserna i steg 2 och 3 endast inkluderar misskötsamhet som rapporterats i anstalter med säkerhetsklass 2. Det är möjligt att misskötsamheten som rapporteras i klass 1 och klass 3-anstalter skiljer sig från den som analyserats i den här studien. Utifrån att anstalter med säkerhetsklass 1 endast finns för män, tidigare forskning gällande skillnader i misskötsamhet beroende på anstaltens säkerhetsklass samt utifrån syftet att undersöka könsskillnader bedömdes dock urvalet som gjordes vara motiverat. Resultaten av analyserna i steg 1 visar att den största andelen rapporter om misskötsamhet upprättades i anstalter med säkerhetsklass 2. Det urval som gjordes inför steg 2 och 3 gjordes således ur den säkerhetsklass som resultaten kom att visa utgjorde det största underlaget sett till andel misskötsamhetsrapporter.

Utifrån studiens syfte var en viktig aspekt att inkludera uppgifter om beslutsfattarens kön i varje misskötsamhetsärende. Dessvärre dokumenteras detta inte i Kriminalvårdsregistret i ett format som gör det möjligt att exportera för att användas i forskningssyfte. Detta gjorde att variabeln beslutsfattarens kön behövde kodas manuellt för varje rapport som skulle inkluderas i regressionsanalyserna. För att ta reda på hur många intagna som behövde inkluderas i analyserna i steg 2 gjordes en powerberäkning som visade att det krävdes ett urval om minst 300 män och 300 kvinnor. På grund av att den manuella kodningen bedömdes bli oerhört tidskrävande fattades beslut om att inte göra ett större urval än detta. Följden av detta är lite bredare konfidensintervall gällande vissa oddskvoter och att fördjupade analyser endast kunde göras gällande de vanligaste misskötsamhetstyperna. Urvalet gjorde även att det inte var möjligt att analysera om de tematiska skillnader som framkom inom de olika misskötsamhetstyperna i steg 3 var statistiskt signifikanta.

Slutligen är en begränsning att studien inte inkluderade någon information om kriminalvårdspersonalens föreställningar och attityder till kön och könsroller. Detta gör att en möjlig förklaring till vissa av resultaten kan vara ett könsstereotypt tänkande men det kan även bero på verkliga skillnader beträffande män och kvinnors misskötsamhet.

Referenser

Abwender, D. A., & Hough, K. (2001). Interactive Effects of Characteristics of Defendant and Mock Juror on U.S. Participants' Judgment and Sentencing Recommendations. *The Journal of Social Psychology*, 141(5), 603-615.

Ahola, A. S., Christianson, S. Å., & Hellström, Å. (2009). Justice Needs a Blindfold: Effects of Gender and Attractiveness on Prison Sentences and Attributions of Personal Characteristics in a Judicial Process. *Psychiatry, Psychology and Law*, 16(1), 90-100.

Albonetti, C. A. (1986). Criminality, Prosecutorial Screening, And Uncertainty: Toward a Theory Of Discretionary Decision Making In Felony Case Processings. *Criminology*, 24(4), 623-644.

Arbach-Lucioni, K., Martínez-García, M., & Andrés-Pueyo, A. (2012). Risk Factors for Violent Behavior in Prison Inmates A Cross-Cultural Contribution. *Criminal Justice and Behavior*, 39(9), 1219-1239.

Baumer, E. P., Messner, S. F., & Felson, R. B. (2000). The role of victim characteristics in the disposition of murder cases. *Justice Quarterly*, 17(2), 281-307.

Bendel, R. B., & Afili, A. A. (1977). Comparison of stopping rules in forward regression. *Journal of the American Statistical Association*, (72), 46-53.

Bergström, G., & Boréus, K. (2005). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Blackwell, B. S., Holleran, D., & Finn, M. A. (2008). The Impact of the Pennsylvania Sentencing Guidelines on Sex Differences in Sentencing. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 24(4), 399-418.

Bruhn, A. (2013). Gender relations and division of labour among prison officers in Swedish male prisons. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 14(2), 115-132.

Bursac, Z., Gauss, C. H., Williams, D. K., & Hosmer, D. W. (2008). Purposeful selection of variables in logistic regression. *Biology and Medicine*, 3(17).

Camp, S. D., Gaes, G. G., Langan, N. P., & Saylor, W. G. (2003). The influence of prisons on inmate misconduct: A multilevel investigation. *Justice Quarterly*, 20(3), 501-533.

Celinska, K., & Sung, H. E. (2014). Gender differences in the determinants of prison rule violations. *The Prison Journal*, 94(2), 220-241.

Connell, R.W. (1987). *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R.W. (2008). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.

- Cunningham, M. D., & Sorensen, J. R. (2007). Capital offenders in Texas prisons: Rates, correlates, and an actuarial analysis of violent misconduct. *Law and human behavior*, 31(6), 553-571.
- Curry, T. R., Lee, G., & Rodriguez, S. F. (2004). Does Victim Gender Increase Sentence Severity? Further Explorations of Gender Dynamics and Sentencing Outcomes. *Crime & Delinquency*, 50(3), 319-343.
- Doerner, J. K., & Demuth, S. (2009). The Independent and Joint Effects of Race/Ethnicity, Gender, and Age on Sentencing Outcomes in U.S. Federal Courts. *Justice Quarterly*, 27(1), 1-27.
- Doerner, J. K., & Demuth, S. (2014). Gender and Sentencing in the Federal Courts: Are Women Treated More Leniently? *Criminal Justice Policy Review*, 25(2), 242-269.
- Eagly, A. H., & Mladinic, A. (1994). Are people prejudiced against women? Some answers from research on attitudes, gender stereotypes, and judgments of competence. *European Review of Social Psychology*, 5(1), 1-35.
- Eagly, A. H., & Steffen, V. J. (1984). Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles. *Journal of personality and social psychology*, 46(4), 735.
- Eagly, A. H., & Steffen, V. J. (1986). Gender and aggressive behavior: a meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological bulletin*, 100(3), 309.
- Fernando Rodriguez, S., Curry, T. R., & Lee, G. (2006). Gender Differences in Criminal Sentencing: Do Effects Vary Across Violent, Property, and Drug Offenses? *Social Science Quarterly*, 87(2), 318-339.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics*. (4th ed.). London: Sage Publications Ltd.
- Gendreau, P., Goggin, C. E., & Law, M. A. (1997). Predicting Prison Misconducts. *Criminal Justice and Behavior*, 24(4), 414-431.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of personality and social psychology*, 70(3), 491.
- Harer, M. D., & Langan, N. P. (2001). Gender differences in predictors of prison violence: Assessing the predictive validity of a risk classification system. *Crime & Delinquency*, 47(4), 513-536.
- Hosmer, D. W., & Lemeshow, S. (2000). *Applied Logistic Regression*. New York: Wiley Inc.
- Houser, K. A., Belenko, S., & Brennan, P. K. (2012). The effects of mental health and substance abuse disorders on institutional misconduct among female inmates. *Justice Quarterly*, 29(6), 799-828.

- Houser, K., & Belenko, S. (2015). Disciplinary responses to misconduct among female prison inmates with mental illness, substance use disorders, and co-occurring disorders. *Psychiatric rehabilitation journal*, 38(1), 24.
- Houser, K. A., Blasko, B. L., & Belenko, S. (2014). The effects of treatment exposure on prison misconduct for female prisoners with substance use, mental health, and co-occurring disorders. *Criminal Justice Studies*, 27(1), 43-62.
- Houser, K. A., & Welsh, W. (2014). Examining the association between co-occurring disorders and seriousness of misconduct by female prison inmates. *Criminal Justice and Behavior*, 41(5), 650-666.
- Innes, C. A. (1997). Patterns of misconduct in the federal prison system. *Criminal Justice Review*, 22(2), 157-174.
- Karlsson, J. (2003). Sexuella eller sexistiska trakasserier? I Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E. (red.) *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Koons-Witt, B. A. (2002). The effect of gender on the decision to incarcerate before and after the introduction of sentencing guidelines. *Criminology*, 40(2), 297-328.
- Koons-Witt, B. A., Sevigny, E. L., Burrow, J. D., & Hester, R. (2014). Gender and Sentencing Outcomes in South Carolina: Examining the Interactions with Race, Age, and Offense Type. *Criminal Justice Policy Review*, 25(3), 299-324.
- Kraemer, H. C., Morgan, G. A., Leech, N. L., Gliner, J. A., Vaske, J. J., & Harmon, R. J. (2003). Measures of clinical significance. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(12), 1524-9.
- Kriminalvården. (2010:6). *Handbok i straffidsberäkning*.
- Kriminalvården. (2015:1). *Handbok om varning och uppskjuten villkorlig frigivning*.
- Kriminalvården. (2016:2). *Handbok för verkställighetsplan*.
- Kriminalvården. (2019:1). *Kriminalvårdens riktlinjer för forskning och utvärdering*.
- Kriminalvården. (2019:2605). *Kriminalvårdens strategi för en jämställd kriminalvård*.
- Kuanliang, A., & Sorensen, J. (2008). Predictors of self-reported prison misconduct. *Criminal Justice Studies*, 21(1), 27-35.
- KVFS. (2011:1). *Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse*.
- KVR. (2016). *Kriminalvårdsregistret*.

- Lander, I. (2003). Genus, normalitet och avvikelse: med kroppen som utgångspunkt. I Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E. (red.) *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Langan, N. P., & Pelissier, B. M. (2001). The effect of drug treatment on inmate misconduct in federal prisons. *Journal of Offender Rehabilitation*, 34(2), 21-30.
- Leiber, M. J., Brubaker, S. J., & Fox, K. C. (2009). A Closer Look at the Individual and Joint Effects of Gender and Race on Juvenile Justice Decision Making. *Feminist Criminology*, 4(4), 333-358.
- MacDonald, J. M., & Chesney-Lind, M. (2001). Gender Bias and Juvenile Justice Revisited: A Multiyear Analysis. *Crime & Delinquency*, 47(2), 173-195.
- Macrae, C. N., & Bodenhausen, G. V. (2000). Social cognition: Thinking categorically about others. *Annual Review of Psychology*, (51), 93-120.
- McClellan, D. S. (1994). Disparity in the discipline of male and female inmates in Texas prisons. *Women & Criminal Justice*, 5(2), 71-97.
- Mickey, J., & Greenland, S. (1989). A study of the impact of confounder-selection criteria on effect estimation. *American Journal of Epidemiology*, (129), 125-137.
- Morris, R. G., Longmire, D. R., Buffington-Vollum, J., & Vollum, S. (2010). Institutional misconduct and differential parole eligibility among capital inmates. *Criminal Justice and Behavior*, 37(4), 417-438.
- Myers, D. G. (2005). *Social Psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Peduzzi, P., Concato, J., Genell, A., & Steineck, A. R. (1996). A Simulation Study of the Number of Events per Variable in Logistic Regression Analysis. *Journal of Clinical Epidemiology*, 49(12), 1373-1379.
- Pettersson, T. (2003). Våld som iscensättning av feminitet? I Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E. (red.) *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Prop. 2005/06:123. En modernare kriminalvårdslag. Regeringen, Justitiedepartementet.
- Rice, M. E., & Harris, G. T. (2005). Comparing effect sizes in follow-up studies: ROC Area, Cohen's d, and r. *Law and Human Behavior*, 29(5), 615-620.
- Rice, M., & Harris, G. (1995). Violent Recidivism: Assessing Predictive Validity. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63(5), 737-748.
- Rocheleau, A. M. (2014). Prisoners' Coping Skills and Involvement in Serious Prison Misconduct. *Victims & Offenders*, 9(2), 149-177.

Saulters-Tubbs, C. (1993). Prosecutorial and judicial treatment of female offenders. *Federal Probation*, 57(2), 37-42.

SFS 1974:202. *Lag om beräkning av straffid m.m.*

SFS 2010:610. *Fängelselag.*

Solinas-Saunders, M., & Stacer, M. J. (2012). Prison resources and physical/verbal assault in prison: A comparison of male and female inmates. *Victims & Offenders*, 7(3), 27.

Sorensen, J., & Cunningham, M. D. (2010). Conviction offense and prison violence a comparative study of murderers and other offenders. *Crime & Delinquency*, 56(1), 103-125.

Sperandei, S. (2013). Understanding logistic regression. *Biochemia Medica*, 24(1).

Spohn, C. (2008). *How do judges decide? The search for fairness and justice in punishment*. SAGE Publications Inc. Thousand Oaks.

Spohn, C., & Beichner, D. (2000). Is Preferential Treatment of Female Offenders a Thing of the Past? A Multisite Study of Gender, Race, and Imprisonment. *Criminal Justice Policy Review*, 11(2), 149-184.

Steiner, B. (2008). *Maintaining prison order: Understanding causes of inmate misconduct within and across Ohio correctional institutions* (Doctoral dissertation, University of Cincinnati).

Steiner, B., Butler, H. D., & Ellison, J. M. (2014). Causes and correlates of prison inmate misconduct: A systematic review of the evidence. *Journal of Criminal Justice*, 42(6), 462-470.

Steiner, B., & Wooldredge, J. (2014). Comparing self-report to official measures of inmate misconduct. *Justice Quarterly*, 31(6), 1074-1101.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Essex: Pearson Education Limited.

Thompson, S. B., Merrifield, A., & Chinnery, H. L. (2011). Are Mock Jurors Influenced by the Defendants Gender, Socio-economic Status and Emotional State in Forensic Medicine? *WebmedCentral Forensic Medicine*, 2(2).

Trammell, R., Raby, J., Anderson, A., Hampton, S., & Stickney, T. (2014). Maintaining Order and Following the Rules: Gender Differences in Punishing Inmate Misconduct. *Deviant Behaviour*, 35(10), 804-821.

Wade, M. L., & Brewer, M. B. (2006). The structure of female subgroups: An exploration of ambivalent stereotypes. *Sex Roles*, 54(11-12), 753-765.

Wooldredge, J., Griffin, T., & Pratt, T. (2001). Considering hierarchical models for research on inmate behavior: Predicting misconduct with multilevel data. *Justice Quarterly*, 18(1), 203-231.

Worrall, J. L., & Morris, R. G. (2011). Inmate custody levels and prison rule violations. *The Prison Journal*, 91(2), 131-157.

Yourstone, J. (2008). *Violent female offenders: Facts and preconceptions*. Stockholm University. Stockholm.

Yourstone, J., Alberth, J., & Gustafsson Sendén, M. G. (2015). Bedömningsgrunder och kön i Kriminalvårdens frivårdsarbete.

Yourstone, J., Fazel, S., Lindholm, T., & Grann, M. (2009). Gender Differences in Diagnoses of Mentally Disordered Offenders. *International Journal of Forensic Mental Health*, 8 (3), 172-177.

Zhang, Z. (2016). Model building strategy for logistic regression: purposeful selection. *Ann Transl Med*, 4(6).

Bilagor

Bilaga 1. Variabler och kodning

Tabell 10. Prediktions-, utfalls- och förväxlingsvariabler, nivåer och koder.

Variabeltyp	Beskrivning	Nivåer	Koder
Prediktionsvariabel	Intagens kön	Kvinna	0
		Man	1
Utfallsvariabel	Beslutsinnebörd	Ingen åtgärd	0
		Åtgärd	1
Förväxlingsvariabel	Intagens ålder		
Förväxlingsvariabel	Psykisk ohälsa	Nej	0
		Ja	1
Förväxlingsvariabel	Alkoholmissbruk	Nej	0
		Ja	1
Förväxlingsvariabel	Narkotikamissbruk	Nej	0
		Ja	1
Förväxlingsvariabel	Tidigare kriminalvårdspåföljd	Nej	0
		Ja	1
Förväxlingsvariabel	Tidigare intagen i anstalt	Nej	0
		Ja	1
Förväxlingsvariabel	Tidigare misskötsamhet i anstalt	Nej	0
		Ja	1
Förväxlingsvariabel	Beslutsfattarens kön	Kvinna	0
		Man	1

Bilaga 2. Korrelationer mellan prediktionsvariabeln och förväxlingsfaktorerna

Tabell 11. Variablernas VIF-värden²⁰ framtagna genom linjär regressionsanalys (OLS) samt korrelationer²¹ mellan prediktionsvariabeln och förväxlingsfaktorerna.

Variabler	VIF	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Kön	1,122	-								
2 Beslutsfattarens kön	1,020	0,097 *	-							
3 Ålder	1,069	-0,199 **	-0,031	-						
4 Alkoholmissbruk	1,064	0,063	-0,016	0,074	-					
5 Narkotikamissbruk	1,248	0,056	-0,059	-0,048	0,148 **	-				
6 Psykisk ohälsa	1,127	-0,187 **	-0,010	-0,002	0,145 **	0,224 **	-			
7 Tidigare dömd till KV-påföljd	1,479	0,068	-0,071	0,049	0,133 **	0,347 **	0,085 *	-		
8 Tidigare intagen i anstalt	1,437	0,082 *	-0,045	0,052	0,057	0,316 **	0,051	0,527 **	-	
9 Tidigare misskötsamhet	1,021	0,038	-0,042	-0,078	0,056	0,059	0,081 *	-0,007	0,028	-

Not: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

²⁰ Acceptabel gräns för VIF = < 2 (Field, 2013).

²¹ Korrelationer på 0,8 eller högre mellan prediktionsvariablerna, så kallad multikollinearitet, påverkar möjligheten att dra slutsatser om vilken av dem som har störst betydelse för utfallet (Field, 2013; Tabachnick & Fidell, 2014).

Bilaga 3. Regressionsmodeller och förväxlingsfaktorer

Om många variabler inkluderas i en regression minskar modellens statistiska power; det vill säga sannolikheten att finna en signifikant skillnad när en sådan finns (Field, 2013; Tabachnick & Fidell, 2014). Följaktligen är det viktigt att bara inkludera variabler som statistiskt tillför regressionsmodellen något. En metod för att statistiskt bygga en regressionsmodell är *purposeful selection method* (Bursac, Gauss, Williams & Hosmer, 2008; Sperandei, 2014; Zhang, 2016) där separata univariata logistiska regressioner utförs med en förväxlingsfaktor i taget som prediktionsvariabel. De förväxlingsfaktorer som i respektive analys visar på signifikansnivån $p < 0,25$ inkluderas alla samtidigt i den multipla logistiska regressionen (Bendal & Afifi, 1977; Hosmer & Lemeshow, 2000; Mickey & Greenland, 1989; Sperandei, 2014; Zhang, 2016). Fördelen med metoden är att man med den mer tillåtande signifikansnivån (jämfört med den traditionella $p < 0,05$) minskar risken för att inte inkludera förväxlingsfaktorer, som tidigare forskning funnit har påverkan på den utfallsvariabel man studerar (Bendal & Afifi, 1977; Mickey & Greenland, 1989).

Med utgångspunkt i den metod som beskrivits gjordes analyser med utfallsvariabeln *ej åtgärd/åtgärd* där en förväxlingsfaktor i taget användes som prediktionsvariabel (istället för den intagnes kön). De förväxlingsfaktorer som i respektive analys visade på $p < 0,25$ inkluderades alla samtidigt i den multipla logistiska regressionen där den intagnes kön utgjorde prediktionsvariabeln.

På detta sätt togs en regressionsmodell fram för hela urvalet, det vill säga analysen som inkluderade 300 kvinnor och 300 män, för att undersöka om det fanns könsskillnader beträffande utfallet *ej åtgärd/åtgärd*. Efter detta togs regressionsmodeller fram på samma sätt för varje enskild misskötsamhetstyp för att undersöka om det fanns könsskillnader när endast en typ av misskötsamhet inkluderades i analyserna.

Bilaga 4. Misskötsamhetstyper

Tabell 12. Misskötsambetsstyper i Kriminavårdsregistret (KVR) samt de sammanslagna kategorierna.

Ursprungskategori	Sammanslagen kategori
Annan förseelse	Annan förseelse
Arbetsvägran	Arbetsvägran
Kollektiv arbetsnedläggning	
Avvikelse/rymning	Rymning
Rymning/rymningsförsök	
Rymningsförberedelse	
Befattning med beroendeframkallande medel	Befattning med otillåtet medel
Befattning med dopingmedel	
Befattning med narkotika	
Berusning	
Brott mot föreskrifter	Brott mot föreskrifter
Innehav av otillåtet föremål	Innehav av otillåtet föremål
Insmuggling/Insmugglingsförsök	
Missköt vistelse enligt 10 kap. 1 § FäL	Missköt vistelse
Missköt vistelse enligt 10 kap. 2 § FäL	
Missköt vistelse enligt 9 kap. 1 § FäL	
Olämpligt uppträdande	Olämpligt uppträdande
Positivt urinprov	Positivt drogprov
Positivt utandningsprov	
Skadegörelse	Skadegörelse
Våld eller hot mot medintagen	Våld eller hot mot medintagen
Våld eller hot mot tjänsteman	Våld eller hot mot tjänsteman
Vägran att lämna drogprov	Vägran att lämna drogprov

Bilaga 5. Regressionsmodeller utan signifikanta prediktionsvariabler

Tabell 13. Logistisk regression med utfallsvariabeln ej åtgärd/ åtgärd. Endast misskötsambetstypen annan förseelse; i modell 2 är statistiskt relevanta förväxlingsfaktorer inkluderade ($n = 66$).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	0,50	0,09 – 2,83	0,64	0,10 – 3,83
Narkotikamissbruk (ref. ej narkotikamissbruk)			0,38	0,07 – 2,06

Not: OR = oddskvot.

Tabell 14. Logistisk regression med utfallsvariabeln ej åtgärd/ åtgärd. Endast misskötsambetstypen arbetsvägran; i modell 2 är statistiskt relevanta förväxlingsfaktorer inkluderade ($n = 67$).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	0,88	0,29 – 2,66	0,83	0,22 – 3,10
Beslutsfattaren man (ref. beslutsfattaren kvinna)			3,67	0,91 – 14,75
Alkoholmissbruk (ref. ej alkoholmissbruk)			0,11	0,01 – 1,50
Narkotikamissbruk (ref. ej narkotikamissbruk)			2,55	0,57 – 11,30
Tidigare rapporterad för misskötsamhet (ref. ej tidigare rapp. för misskötsamhet)			12,69*	1,44 – 111,33

Not: OR = oddskvot, * $p < 0,05$.

Tabell 15. Logistisk regression med utfallsvariabeln ej åtgärd/ åtgärd. Endast misskötsambetstypen brott mot föreskrifter; i modell 2 är statistiskt relevanta förväxlingsfaktorer inkluderade (n = 65).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	1,84	0,59 – 5,99	2,38	0,62 – 9,08
Ålder			0,98	0,91 – 1,04
Psykisk ohälsa (ref. ej psykisk ohälsa)			3,65	0,95 – 14,02
Tidigare intagen i anstalt (ref, ej tidigare intagen i anstalt)			0,40	0,11 – 1,46

Not: OR = oddskvot.

Tabell 16. Logistisk regression med utfallsvariabeln ej åtgärd/ åtgärd. Endast misskötsambetstypen skadegörelse; i modell 2 är statistiskt relevanta förväxlingsfaktorer inkluderade (n = 46).

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	OR	Konfidensintervall	OR	Konfidensintervall
Intagen man (ref. intagen kvinna)	2,38	0,46 – 12,19	-	-

Not: OR = oddskvot.

Bilaga 6. Förteckning över vad inkluderades inom respektive tema

Inom respektive tema gällande misskötsamhetstypen *innehav av otillåtet föremål* inkluderades:

- *Lagringsmedia*: till exempel USB-minnen eller dvd.
- *Läkemedel*: både receptbelagda och receptfria läkemedel. Temat inkluderar även de fall då en intagen inte tagit sitt receptlagda läkemedel enligt ordination utan istället sparar till exempel Ritalin-tabletter.
- *Tobak eller tillbehör*: förutom tobak i form av cigaretter eller lös tobak inkluderas cigarett-papper, cigarettfilter, pipor och föremål avsedda för att tända tobak med.
- *Vassa föremål*: inom temat inkluderades till exempel rakblad och saxar.
- *Övrigt*: föremål såsom metallpinnar, privata kläder och mäska.

Inom respektive tema gällande misskötsamhetstypen *olämpligt uppträdande* inkluderades:

- *Ej följt anvisningar*: till exempel vägran att gå in i sitt bostadsrum vid uppmaning från kriminalvårdare.
- *Hot mot tjänsteman*: inkluderar både direkta och underförstådda hot såsom uttalanden om att en medintagen ska ”få stryk” eller att en intagen i syfte att skrämmas påtalar hur ”farligt det kan vara att jobba i anstalt”.
- *Högljudd*: inkluderar händelser där intagna skrikit åt kriminalvårdsanställda eller andra intagna.
- *Kastat föremål*: ett exempel är att kasta kläder mot kriminalvårdare/andra intagna eller att kasta en stol mot en vägg.
- *Ofredande*: till exempel sexuella anspelningar gentemot kriminalvårdsanställda eller att kasta vätska mot en annan intagen.
- *Otrevligt beteende*: svordomar eller obscena gester riktade mot kriminalvårdsanställda eller medintagna.
- *Skadegörelse*: exempel är händelser då intagna täckt för övervakningskameror, medvetet haft sönder inredning samt tillfällen då de medvetet och utan synbar anledning startat avdelningslarmet.

Inom respektive tema gällande misskötsamhetstypen *våld eller hot mot medintagen* inkluderades:

- *Allvarligt våld*: med allvarligt våld avses fysiskt våld genom till exempel knytnävsslag eller ”brottning” mellan intagna.
- *Obevitnat våld*: avser rapporter där intagna uppgivit att de utsatts för våld men inga vittnen finns till händelsen samt tillfällen då kriminalvårdspersonal upptäckt skador, såsom näs-blod eller svullnader, på en intagen men hen inte velat berätta hur skadan uppstått.
- *Hot på avdelningen*: händelser där ingen/inga specifika intagna står för hotet utan detta är mer i form av ett rykte som florerar. Exempel på detta är då intagna bett om att få byta avdelning på grund av att de upplever sig hotade av övriga intagna eller då intagna känt sig tvingade att begära ut personliga handlingar från Kriminalvården för att sedan visa dessa för medintagna.
- *Lindrigt våld*: med lindrigt våld avses knuffar eller mindre föremål som kastats mot en annan intagen.
- *Uttalat hot*: verbala hot där en intagen uttrycker att hen ska skada en medintagen.

Kriminalvården

601 80 Norrköping
Telefon 077-228 08 00
www.kriminalvarden.se